# Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen lastensuojelun perhehoidon toimintaohje

**1.11.2026 alkaen**

**Tulevaisuuslautakunta 21.12.2022 § 133,**
**24.9.2026 § 140**

Sisällys

**1 Johdanto** ..... **5**
**2 Perhehoito** ..... **5**
**3 Perhehoitajaksi hakeutuminen ja hyväksyminen** ..... **5**
**4 Ennakkovalmennus** ..... **7**
**5 Perhekodin olosuhteet** ..... **7**
**6 Perhehoidossa hoidettavien määrä** ..... **8**
**7 Perhehoidon muodot** ..... **8**
**8 Toimeksiantosopimus** ..... **10**
8.1 Toimeksiantosopimukseen liittyvät erimielisyydet ..... 12
8.2 Oima-järjestelmä ..... 12
**9 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen, purkaminen tai päättyminen** ..... **12**
**10 Perhehoidon hoitopalkkio, kulukorvaukset ja Kelan etuudet** ..... **14**
10.1 Lapsen saamat kelan etuudet ..... 14
**11 Kulukorvaus** ..... **15**
**12 Erikseen korvattavat kulut** ..... **16**
**Harrastuskulut** ..... **16**
**13 Käynnistämiskorvaus** ..... **18**
**14 Perhehoitajan verotus** ..... **19**
**15 Perhehoidon keskeytykset** ..... **19**
15.1 Perhehoitajasta johtuvasta syystä ..... 19
15.2 Perhehoitajasta johtumattomasta syystä ..... 20
15.3 Maksut perhehoitajan vapaan ja poissaolon ajalta ..... 20
**16 Perhehoidon prosessi Pohteella** ..... **21**
16.1 Lapsen sijoittaminen pitkäaikaiseen perhehoitoon ..... 21
16.2 Lapsen sijoitus perhehoitoon päivystyksellisesti ..... 23
16.3 Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työskentely päivystyksellisen sijoituksen aikana ..... 23

**17 Itsenäistyminen ja jälkihuolto ..... 24**
17.1 Perhehoito jälkihuollon palveluna ..... 24
**18 Asiakassuunnitelma ..... 25**
**19 Lapsen osallisuus ..... 26**
19.1 Lapsen oikeus tavata ja pitää yhteyttä läheisiin ihmisiin ..... 26
19.2 Oikeus tavata sosiaalityöntekijää ja saada tietoa ..... 27
**20 Lapsen oikeus tukeen ja palveluihin ..... 27**
20.1 Lapsen kotikunta ..... 27
20.2 Lapsen päivähoito ja koulu ..... 27
20.3 Lapsen passi ja matkustuslupa ..... 28
20.4 Lapsen henkilökohtaiset rahat ja käyttövara ..... 28
20.5 Lääkehoito ..... 28
20.6 Lapsen kuvaaminen ja kuvien julkaiseminen ..... 29
**21 Vanhemman ja huoltajan oikeudet ja velvollisuudet ..... 29**
**22 Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet ..... 30**
**23 Läheisverkosto- ja oheishuoltajuusratkaisut ..... 31**
23.1 Läheisverkostoratkaisu ..... 31
23.2 Lapsen huoltajuuden siirtäminen perhehoitajalle ..... 31
**24 Vakuutukset ..... 32**
**25 Perhehoitajan eläketurva ..... 33**
**26 Perhehoitajan sairastuminen ..... 33**
**27 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus ..... 34**
**28 Perhehoidon tuki ..... 35**
28.1 Alkuohjaus lastensuojelun perhehoidossa ..... 35
28.2 Käytännön apu arkeen ..... 36
28.3 Toimeksiantosopimussuhteinen käytännön apu ..... 36
**29 Oikeus vapaaseen ..... 37**

**30 Työnohjaus, koulutus, mentorointi ja vertaistuki ..... 39**
30.1 Mentorointi ..... 39
30.2 Vertaistuki ..... 40
**31 Hyvinvointi- ja terveystarkastukset ..... 40**
**32 Perhehoitajan ilmoitusvelvollisuus ..... 40**
32.1 Poikkeus- ja kriisitilanteet perhehoidossa ..... 41
**33 Perhehoidon valvonta ..... 42**
**34 Lapsen hoitoisuuden kriteerit ..... 43**
**35 Määritelmät ..... 45**

# 1 Johdanto

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen (Pohde) lastensuojelun perhehoidon toimintaohje on hallinnollinen ohje toimeksiantosuhteisen perhehoidon järjestämiseksi ja se perustuu perhehoitoa säätelevään lainsäädäntöön.

Toimintaohjeen tavoitteena on varmistaa laadukas perhehoito, jossa lapsen etu asetetaan etusijalle. Toimintaohjeessa määritellään perhehoidossa olevien lasten oikeudet, perhehoidon järjestämisen periaatteet, osapuolten velvollisuudet sekä turvallisuuteen ja valvontaan liittyvät käytännöt. Lisäksi ohjeessa käsitellään perhehoitoa koskevat sopimukset, palkkiot ja kulukorvaukset sekä perhehoitajalle tarjottava tuki. Pohteen perhehoidon toimintaohje on tarkoitettu perhehoitajille, sosiaalityöntekijöille ja kaikille perhehoidon parissa työskenteleville tahoille sekä sidosryhmille.

# 2 Perhehoito

Lastensuojelun perhehoito tarkoittaa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen tai nuoren hoitoa yksityisessä kodissa. Perhehoitoa järjestetään sekä lastensuojelun avohuollon tukitoimena että sijaishuoltona kiireellisesti sijoitetuille ja huostaanotetuille lapsille ja nuorille. Perhehoitoa voidaan myöntää myös jälkihuollon palveluna. Avohuollon tukitoimena tai kiireellisenä sijoituksena järjestettävä perhehoito on määräaikaista. Huostaanotettujen lasten perhehoidosta tehdään päätös toistaiseksi voimassa olevana.

Perhehoidon tavoitteena on antaa lapselle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalisia suhteitaan. Perhehoidossa olevalla lapsella on muihin perhekodin jäseniin nähden tasavertainen asema. Perhehoito mahdollistaa turvallisen ja tavallisen perhe-elämän ja kiintymykseen ja pysyvyyteen perustuvat ihmissuhteet.

Perhehoidon keskeisiä arvoja ovat yksilöllisyys, yhteisöllisyys ja perhe kasvu- ja elinympäristönä. Perhehoito on lähtökohtaisesti laitoshoitoon nähden ensisijainen lapsen sijaishuollon muoto: laitoshoitoa järjestetään vain, jos lapsen sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun mukaisesti riittävien tukitoimien avulla perhehoidossa tai muualla.

# 3 Perhehoitajaksi hakeutuminen ja hyväksyminen

Perhehoitajaksi ja sijaishoitajaksi voi hakeutua perhe, joka täyttää perhehoitajana toimimisen edellytykset. Hakuprosessissa selvitetään myös mahdolliset esteet perhehoitajuudelle. Hakijoilta pyydetään suostumus tarkistaa, onko heillä asiakkuutta oman hyvinvointialueen sosiaalihuollossa, lastensuojelussa tai päihde- ja mielenterveyspalveluissa. Suostumus tietojen tarkastamiseksi pyydetään kaikilta samassa osoitteessa asuvilta 15 vuotta täyttäneiltä henkilöiltä. Jos perhe on jo toiminut

sijaisperheenä, tukiperheenä tai tukihenkilönä, hyvinvointialueilta tai palveluntuottajilta pyydetään hakijan suostumuksella lausunto.

Alle 18-vuotiaiden henkilöiden perhehoitajaksi aikovalta sekä samassa taloudessa asuvilta täysi-ikäisiltä henkilöiltä ja perhehoitajan sijaistajalta pyydetään nähtäväksi rikosrekisteriote ”Lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseksi”, jonka asianomainen hankkii Oikeusrekisterikeskukselta. Rikostaustaote ei saa olla kuutta kuukautta vanhempi.

Perhehoitajaksi hakeutuvilta pyydetään lääkärinlausunto terveydellisistä seikoista (T-todistus). Tarvittaessa pyydetään tarkempia hoitavan lääkärin/hoitajan/terapeutin lausuntoja. Perhehoitajalla ei voi olla sellaisia pitkäaikaisia sairauksia, jotka vaikeuttavat hoitotyötä.

Pohteen perhehoitajaksi hyväksyminen vahvistetaan hyväksytysti suoritetun ennakkovalmennuksen jälkeen.

**Toisen hyvinvointialueen tai palveluntuottajan valmentamat perhehoitajat**
Toisen hyvinvointialueen tai palveluntuottajan valmentamien perhehoitajien hyväksymisestä sekä perhetilanteen selvittämisestä vastaa Perhehoidon keskus. Perhehoitajaksi hakeutuvalta edellytetään lisäksi toisen toimijan lupa hakeutua Pohteen perhehoitoperheeksi. Perhehoitoperheeseen ei voi olla samanaikaisesti käynnissä sijoitusprosesseja eri sijoittajatahoilta. Perhehoidon keskus pyytää perhehoitajan omalta hyvinvointialueelta sosiaalihuollon lausunnon ja selvittää perhehoitajan sekä tukiperheenä toimineiden suostumuksella yhteistyötahojen palautteen muun muassa yhteistyöstä perheen kanssa.

**Perhehoitajana toimimisen edellytykset:**

- Ennakkovalmennuksen suorittaminen
- Perhehoitajana voi toimia pariskunta tai yksinelävä henkilö
- Perheen elämäntilanne ja parisuhde on vakaa
- Perheen kasvuympäristö on lapsiystävällinen
- Perheen koti on riittävän tilava; lapselle tulee osoittaa oma huone/tila.
- Perheen kaikki jäsenet hyväksyvät perhehoidon ja perhehoidossa olevalla lapsella on tasavertainen asema muiden perheenjäsenten kanssa
- Perhehoitajalla on kyky ja halu tehdä yhteistyötä lapselle läheisten henkilöiden kanssa sekä edistää ja ylläpitää lapselle läheisiä ihmissuhteita.
- Perhehoitajan tulee olla yhteistyökykyinen lapsen asioissa toimivien yhteistyötahojen kanssa, kuten lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijän, Perhehoidon keskuksen työntekijän, koulun, varhaiskasvatuksen, terveydenhuollon ja muiden toimijoiden kanssa.

**Ehdottomat esteet ryhtyä perhehoitajaksi:**

- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen lastensuojelun asiakkuus
- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen toimeentulotuen asiakkuus
- Akuutti/toistuva/pitkäaikainen päihde- tai mielenterveysongelma perheessä
- Akuutti huoltajuuskiista
- Kriisi omassa elämäntilanteessa
- Vakava sairaus perheessä, joka alentaa huomattavasti toimintakykyä
- Arjenhallinnan vaikeudet perheessä
- Lapseen kohdistuvat ja muut vakavat rikokset.

# 4 Ennakkovalmennus

Perhehoitajia edellytetään käymään ennakkovalmennus (Perhehoitolaki 6 §). Perhehoitajien ennakkovalmennuksella ja hyväksymisellä varmistetaan, että perhehoitajilla on edellytykset ja riittävä osaaminen tehtävässä toimimiseen. Ennakkovalmennus on hyvinvointialueen vastuulle kuuluva ennakollisen valvonnan muoto. Erityisistä syistä ennakkovalmennus voidaan suorittaa vuoden kuluessa sijoituksen alkamisesta. Pohteen Perhehoidon keskus järjestää lakisääteisen ennakkovalmennusta ryhmämuotoisesti sekä järjestää perhehoitajille koulutusta, tukea ja työnohjausta. Perhehoitajaksi ryhtyvällä on oikeus ja velvollisuus vastaanottaa valmennus tehtävään, jotta perheellä on riittävästi tietoa toiminnasta. Myös lapsella on oikeus päästä hyväksyttyyn ja valmennettuun perheeseen.

Perhehoitajien ennakkovalmennuksessa pohditaan yhteisesti valmentajien ja perheen kanssa, onko perheellä riittävästi valmiuksia ja sitoutuneisuutta ja millaisiin sijoitustarpeisiin perhe voi vastata.

# 5 Perhekodin olosuhteet

Perhekoti on perhehoitajan yksityiskoti. Perhekodin tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan tehtävään soveltuva ja tarjota ympäristön, joka tukee lapsen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja emotionaalista kasvua ja mahdollistaa turvallisen, vakaan ja välittävän arjen. Soveltuvuutta harkittaessa huomioidaan perhekodin ihmissuhteet sekä perhehoitajan mahdollisuudet ottaa huomioon ja vastata sijoitettavan lapsen tarpeista hänen etunsa mukaisesti. Perhekodin jäsenten tulee hyväksyä lapsi ja hänen tulee saada tasavertainen asema perheessä.

Perhehoidossa olevalla lapsella on oltava mahdollisuus yksityisyyteen. Lapsella on oikeus kalustaa ja sisustaa oma huoneensa. Perhekodissa tulee huomioida esteettömyys ja turvallisuus.

**Paloturvallisuus**
Perhehoitajien ennakkovalmennuksessa käydään läpi paloturvallisuusasiat. Rakennuksen omistajan on huolehdittava tilojen turvallisuudesta. Perhehoidon paloturvallisuus perustuu riskien tunnistamiseen ja arviointiin sekä ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin, tarvittaessa yhteistyössä palo- ja pelastusviranomaisten kanssa. Alueelliset pelastuslaitokset ovat laatineet ohjeita kodin turvallisuuteen liittyvistä asioista. Muun muassa Kodin turvaopas -verkkopalvelusta löytyy kattavasti arjen turvallisuusasioita.

# 6 Perhehoidossa hoidettavien määrä

Toimeksiantosopimussuhteisessa perhehoidossa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää (4) henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuina.

Perhekodissa saadaan kuitenkin hoitaa samanaikaisesti enintään kuutta (6) henkilöä, jos perhekodissa annettavasta hoidosta, kasvatuksesta tai muusta huolenpidosta vastaa vähintään kaksi hoitopaikassa asuvaa henkilöä, joista ainakin toisella on perhehoitolain 6 §:n 1 momentissa ja toisella 3 momentissa säädetty kelpoisuus.

Hoidettavien määrästä voidaan poiketa, mikäli kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille. Perhehoidon keskuksen ja perhehoitajien tulee huolehtia, ettei laissa määriteltyjä samanaikaisesti hoidossa olevien enimmäismääriä ylitetä.

# 7 Perhehoidon muodot

**Pitkäaikainen perhehoito** on toimeksiantosuhteista toistaiseksi voimassa olevaa perhehoitoa. Perhehoito on pitkäaikaista, kun toimeksiantosopimus on kestänyt vähintään kolme (3) kuukautta, hoitovuorokausia on vähintään 14 vuorokautta kuukaudessa ja lapsi on huostaanotettu.

Pitkäaikaisella perhehoidolla tarjotaan lapselle mahdollisuus kokea turvallista perhe-elämää ja luoda läheisiä ihmissuhteita. Perhehoidolla mahdollistetaan lapselle hänen tarvitsema turvallinen, ikätasoa vastaava hoito ja huolenpito sekä yhteys omaan biologiseen sukuun ja/tai muuhun läheisverkostoon.

Erityisissä tilanteissa, kuten lapsen pitkäaikaisen perhehoitoperheen etsinnän ollessa kesken ja lapsen ollessa hoidossa tilapäisessä sijaishoitopaikassa, voidaan tehdä määräaikainen toimeksiantosopimus.

**Lyhytaikainen perhehoito** (määräaikainen, osavuorokautinen, ympärivuorokautinen) on lähtökohtaisesti määräaikaista toimeksiantosuhteista perhehoitoa. Perhehoito on lyhytaikaista, kun toimeksiantosopimus on kestänyt alle kolme (3) kuukautta tai hoitovuorokausia on kuukaudessa alle 14 vuorokautta. Lyhytaikaiseen perhehoitoon voidaan sijoittaa sosiaalityöntekijän päätöksellä lastensuojelulain 37 §:n mukaisesti avohuollon tukitoimenpiteenä tai LSL 38 §:n mukaisena kiireellisenä

sijoituksena esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsi sijoitetaan kiireellisesti muuhun kuin Pohteen päivystysperheeseen. Lyhytaikaista perhehoitoa voidaan käyttää myös adoption harkinta-aikana tai sijaishuollon muutoskohdissa.

Osavuorokautista perhehoitoa voidaan järjestää päiväaikaan kerrallaan enintään kahdeksan (8) tuntia ja yöaikaan enintään 12 tuntia.

**Päivystysperhehoito** on tilapäistä perhehoitoa ja tarkoitettu vastaamaan kiireellisiin sijoitustarpeisiin. Pohde pyrkii järjestämään lapselle ja nuorelle ensisijaisesti perhehoitopaikan myös kiireellisissä ja päivystyksellisissä sijoituksissa. Päivystyksellisiin sijoitustarpeisiin vastaavat valmennetut päivystysperheet, ellei lapsen sijoitus läheisverkostoon ole mahdollinen ja edun mukainen.

Päivystyksellinen perhehoito järjestetään Pohteella toimeksiantosopimussuhteisena. Päivystysperhehoitoon voidaan sijoittaa sosiaalityöntekijän päätöksellä lastensuojelulain 37 §:n mukaisesti avohuollon tukitoimenpiteenä tai LSL 38 §:n mukaisena kiireellisenä sijoituksena.

Päivystysperhehoitajat on lisävalmennettu tehtäväänsä ja päivystysperheen toinen vanhempi on päätoimisesti kotona. Päivystysperheisiin voidaan sijoittaa kaikenikäisiä lapsia ja nuoria. Päivystysperhehoitajien kanssa tehdään toimeksiantosopimukset, he sitoutuvat varallaoloon sekä pitämään sovitun määrän päivystyspaikkoja. Päivystyspaikkojen määrä vaihtelee perheiden kokonaistilanteen mukaan ja perheessä asuvien lasten tarpeet ja tilanteet huomioiden.

Päivystysperhehoitajalle maksetaan Pohteen määrittämä varallaolokorvaus. Varallaolokorvausta ei makseta silloin, kun perhehoitaja ei tosiasiassa voi ottaa päivystyksellisiä sijoituksia. Poikkeuksena ovat tilanteet, jolloin sovitut päivystyspaikat ovat täynnä. Perhehoitaja voi ilmoittaa kaksi kertaa vuodessa kahden viikon poissaolon päivystysringistä vähintään 1 kuukautta ennen ilman, että varallaolokorvaus menetetään.

Päivystysperhehoidon tulee pystyä vastaamaan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin, eikä päivystyksellisissä tilanteissa perhehoitaja voi rajata esimerkiksi heille sijoitettavan lapsen ikää. Päivystysperheellä tulee olla valmius vastaanottaa uusi sijoitus virka-aikana. Virka-ajan ulkopuoliselle ajalle määritellään kullekin viikolle sopiva määrä päivystysperheitä, jotka ovat ensisijaisia vastaanottajia. Jos kyseiset päivystysperheiden paikat ovat täynnä, määritellään tilalle uudet päivystysperheet. Virka-ajan ulkopuolella voidaan esimerkiksi sisaruussuhteet huomioiden ylittää paikkaluku. Seuraavana arkipäivänä arvioidaan sijoituksen jatko.

**Vanhemman ja lapsen kuntouttavassa perhesijoituksessa** erityistä ja jokapäiväistä konkreettista tukea tarvitseva raskaana oleva äiti tai vanhempi/vanhemmat lapsineen sijoitetaan perhehoitoon. Sijoitus voi toteutua joko suunnitelmallisesti tai kiireellisesti esimerkiksi ennen lapsen syntymää. Perhehoitajalta vaaditaan erityistä osaamista ja ammatillisuutta. Toiminta tarjoaa vaihtoehdon esimerkiksi ensikotisijoitukselle ja perheen on mahdollista olla yhdessä ympärivuorokautisesti tuetussa ympäristössä.

**Läheisverkostoperhehoitajalle,** eli lapsen läheis- tai sukulaisverkostoperheille, tehdään perhekohtainen arviointi yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa ja selvitetään lapsen sijoittamisen mahdollisuus perheeseen. Pohde valmentaa läheisverkostoperhehoitajat vuoden sisällä tehtävässä aloittamisesta ryhmämuotoisella valmennusmallilla. Sijoitus on toimeksiantosopimusperusteinen.

Läheisverkostoperhehoitajan ja lapsen suhde voi olla erilainen verrattuna muihin perhehoitajiin, sillä lapsi läheisineen on tuttu ja heillä voi olla entuudestaan tunnesuhde. Läheisen rooli lapsen elämässä muuttuu merkittävästi perhehoitajuuden myötä ja on välttämätöntä, että läheinen ymmärtää, mitä perhehoitajaksi ryhtyminen merkitsee. Läheisen roolin muutos perhehoitajaksi voi olla haastavaa ja yhteydenpitoon lapsen biologisten vanhempien kanssa liittyy erityispiirteitä. Myös sukulaisperhehoitajilla on velvollisuus edistää mahdollisuuksien mukaan lapsen suhteita molempiin vanhempiin.

**Kototuttavaa perhehoitoa** järjestetään tarpeen mukaisesti. Pohde pilotoi mahdollisuuksien mukaan myös erilaisia perhehoidon toiminnan muotoja, kuten kotiin vietävää perhehoitoa.

# 8 Toimeksiantosopimus

Toimeksiantosopimuksessa Pohde ja perhehoitaja sopivat hoitosuhteeseen liittyvät molemminpuoliset oikeudet ja velvollisuudet. Toimeksiantosopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitetussa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen. Toimeksiantosopimus tehdään yhteisessä sopimusneuvottelussa ja sen allekirjoittavat perhehoitaja ja Perhehoidon keskuksen vastuullinen viranhaltija. Sopimus tarkistetaan tilanteen muuttuessa.

Toimeksiantosopimus tehdään jokaisen perhehoitoon sijoitetun osalta erikseen ja aina ennen perhehoitosijoituksen alkamista. Toimeksiantosopimukseen nimetään perhehoitajalle jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä. Pitkäaikaisessa perhehoidossa toimeksiantosopimukseen kirjataan hoitopalkkion määräksi perushoitopalkkio. Mahdollisesta korottamisesta palkkioluokka 1 tai 2:een tehdään erillinen viranhaltijapäätös, jossa vahvistetaan korotetun hoitopalkkion määrä ja voimassaoloaika.

Palkkioluokkien 1 ja 2 osalta päätöksen valmistelee perhehoitajan vastuutyöntekijä yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa ja päätöksen vahvistaa vastuuyksikköpäällikkö. Päätös palkkioluokista 1 ja 2 voidaan tehdä enintään kolmen (3) vuoden ajalle huomioiden lapsen hoitoisuus ja siihen odotettavissa olevat muutokset. Toimeksiantosopimus ja määräaikaisen palkkioluokan 1 tai 2 päätös tarkistetaan viimeistään yhtä (1) kuukautta ennen maksuajan päättymistä yhteisessä neuvottelussa.

Suunnitelmallisessa lyhytaikaisessa perhehoidon sijoituksessa arvion lapsen hoitoisuudesta tekee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Toimeksiantosopimukseen kirjataan lapsen hoitoisuutta vastaava palkkio.

Palkkio maksetaan perhehoitajalle. Palkkio ja kulukorvaus voidaan erikseen sovittaessa tasata maksettavaksi molemmille perhehoitajille. Sopimuksen allekirjoittavat molemmat perhehoitajat tilanteissa, joissa on tarkoitus, että he molemmat vastaavat perhehoitoon sijoitettavista. Tapaturmavakuutukset ovat siten voimassa molempien osalta, ja molemmilla on juridisesti samat oikeudet ja velvollisuudet osallistua perhehoidossa olevan asiakkaan hoitoon.

**Toimeksiantosopimuksen sisältö:**

- Sopijaosapuolet
- Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä
- Palkkion saaja/ saajat
- Perhehoitajalle maksettavan palkkion määrä ja suorittaminen
- Perhehoidosta aiheutuvien kustannusten korvaaminen
- Hoidon käynnistymisestä aiheutuvien kustannusten korvaaminen
- Perhehoidossa olevan kalenterikuukausittaisten käyttövarojen maksaminen
- Perhehoidossa olevan henkilön yksilöllisistä tarpeista johtuvien tukitoimien ja harrastustoiminnan aiheuttamien erityisten kustannusten korvaaminen
- Perhehoidon arvioitu kesto
- Perhehoitajan oikeus vapaaseen, vapaan toteuttaminen, kustannusten korvaus vapaan ajalta
- Tiedot perhehoitajalle annettavasta ennakkovalmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta, hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämisestä sekä näiden toteuttamisesta
- Toimeksiantosopimuksen irtisanominen ja purkaminen
- Muut perhekotia ja perhehoitoa koskevat seikat
- Perhehoitajan velvoitteet
- Voimaantulo
- Yhteistyö Pohteen ja perhehoitajan kesken
- Allekirjoitukset
- Liitteet: asiakassuunnitelmasta tieto tarvittavin osin, perhehoidon toimintaohje.

## 8.1 Toimeksiantosopimukseen liittyvät erimielisyydet

Toimeksiantosopimukseen liittyvissä kysymyksissä ja epäselvyyksissä perhehoitaja on ensisijaisesti yhteydessä perhehoidon vastuutyöntekijään. Asioista pyritään aina ensisijaisesti sopimaan osapuolten kesken. Viime kädessä toimeksiantosopimusta koskevan riidan voi saattaa hakemuksella Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden ratkaistavaksi hallintolainkäyttölain 69 §:n mukaisena hallintoriita-asiana. Hakemuskirjelmässä on mainittava toimenpide, jota vaaditaan, sekä vaatimuksen perusteet.

## 8.2 Oima-järjestelmä

Hyvinvointialueen tulee huolehtia toimeksiantosopimusten tekemisestä ennalta tai viivytyksettä. Toimeksiantosopimukset laaditaan Perhehoidon keskuksessa sähköisesti Oima-järjestelmässä ja toimitetaan osapuolten allekirjoitettavaksi. Palkkion maksaminen edellyttää, että kaikki osapuolet ovat hyväksyneet allekirjoituksellaan toimeksiantosopimuksen ehdot.

Pohde käyttää myös palkkioiden ja kulukorvausten maksussa Oimaa. Sieltä perhehoitajat ja vapaan sijaistajat näkevät omat voimassa olevat sopimukset ja maksutiedot.

Perhehoitajat ja sijaiset ilmoittavat hoitopäivät, vapaiden käytön ja kilometrikorvaukset Oimaan.[1] Pitkäaikaiset perhehoitajat ilmoittavat vain muutokset hoitopäivissä Oimaan.

Perhehoitajien ja sijaistajien tulee huolehtia omien tietojen (puhelinnumero, sähköposti, osoite, tilinumero) ajantasaisuudesta Oimassa.

# 9 Toimeksiantosopimuksen irtisanominen, purkaminen tai päättyminen

Toimeksiantosopimuksen irtisanominen tehdään aina kirjallisesti.

Perhehoitajan tulee toimittaa kirjallinen irtisanominen lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle sekä Perhehoidon keskukseen perhehoitajalle nimetylle työntekijälle. Jos irtisanominen tehdään Pohteen toimesta, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee perhehoidon toimeksiantosopimuksen irtisanomislomakkeen Perhehoidon keskukseen, kun hänellä on tieto perhehoidon päättymisestä.

Jos toimeksiantosopimuksessa ei ole muuta sovittu, voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa päättymään irtisanomista seuraavan kahden (2) kuukauden kuluttua. Lyhytaikaisessa/ tilapäisessä perhehoidossa sopimukset ovat määräaikaisia. Jos lapsi asuu perheessä irtisanomisajan aikana, palkkio ja kulukorvaus maksetaan toimeksiantosopimuksen mukaisina. Jos hän ei asu perhehoitoperheessä, kulukorvausta ei makseta.

[1] Perhehoitajan tulee kirjata ja vahvistaa kuluva hoitojakso kuun 1. päivään mennessä, jolloin palkkion maksupäivä on kuukauden 15. päivä. Jos hoitojakson vahvistaminen tapahtuu 2.–15. päivä, on palkkion maksupäivä kuun viimeinen arkipäivä. Kuluvaa hoitojaksoa voi kirjata koko kuukauden ajan, mutta vahvistus on tehtävä seuraavan kuun 1. päivään mennessä.

Jos määräaikainen toimeksiantosopimus täytyy irtisanoa ennen sopimuksen päättymistä, noudatetaan kahden (2) kuukauden irtisanomisaikaa. Perhehoitajasta johtuvasta muusta syystä tapahtuvan keskeytyksen vuoksi hoitopalkkiota ei makseta, esimerkiksi hoitaja kieltäytyessä hoitamasta lasta, ja lapselle joudutaan välittömästi etsimään uusi hoitopaikka.

**Pitkäaikaisen perhehoidon ennakoimaton päättyminen**

Jos perhehoitajan kotona annettava pitkäaikainen tai osavuorokautinen perhehoito päättyy ennakoimattomasti perhehoitajasta riippumattomasta syystä, on perhehoitajalla oikeus saada toimeksiantosopimuksessa määritellyltä irtisanomisajalta maksettavan palkkion lisäksi yhden kuukauden toimeksiantosopimuksessa määritellyn hoitopalkkion määrää vastaava korvaus. Oikeutta palkkioon ei ole, jos perhehoitajan kotiin olisi sijoitettavissa tai sijoitetaan irtisanomisaikana uusi hoidettava.

**Akuutit tilanteet**

Jos lapsi siirtyy akuutissa tilanteessa pois perhehoidosta sijaishuollon muutospäätöksellä ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi lapsen palaavan perhehoitoperheeseen, toimeksiantosopimusta ei irtisanota, eikä kulukorvausta makseta lapsen siirtymispäivästä alkaen. Jos lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi, ettei lapsi palaa perhehoitoperheeseen, työntekijä valmistelee Perhehoidon keskukseen toimeksiantosopimuksen irtisanomisen.

**Valvonnassa havaittu epäkohta**

Jos valvonnassa perhekoti tai siellä annettava hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen tulee pyrkiä saamaan aikaan korjaus. Jos puutetta ei korjata asetetussa määräajassa tai jos puutetta ei voida korjata ilman kohtuutonta vaivaa tai kohtuullisessa ajassa, toimeksiantosopimus voidaan purkaa välittömästi.

**Nuoren täysi-ikäistyessä**

Kun lastensuojelullisin perustein sijoitettu nuori täyttää 18 vuotta, toimeksiantosopimus päättyy automaattisesti ilman erillistä irtisanomista. Irtisanomisajan korvauksia ei tällöin makseta.

**Perhesuhteiden muutostilanteet**

Perhehoitajien tulee ilmoittaa muutoksista perheessä, kuten parisuhteen päättyminen tai muutos terveydentilassa. Parisuhteen päättyessä, toimeksiantosopimus irtisanotaan, ja laaditaan uusi toimeksiantosopimus sille perhehoitajalle, joka toimii jatkossa lapsen perhehoitajana.

# 10 Perhehoidon hoitopalkkio, kulukorvaukset ja Kelan etuudet

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkiota ja kulukorvausta perhehoitolain ja Pohteen linjausten mukaisesti (vuosittain päivitettävä liite). Hoitopalkkion määrän tulee vastata henkilön hoidettavuutta. Asiakkaan hoidettavuus arvioidaan asiakassuunnitelman päivityksen yhteydessä tai asiakkaan tilanteen muuttuessa. Arvioinnissa huomioidaan hoidon sitovuus ja toiminnan luonne sekä perhehoidon soveltuvuus lapsen palvelutarpeeseen. Hoitopalkkiota ei makseta perhehoitajan omasta alle 18-vuotiaasta lapsesta. Kulukorvauksella korvataan perhehoidossa olevan lapsen ravinnosta, asumisesta, harrastuksista, henkilökohtaisista tarpeista ja muusta elatuksesta aiheutuvat tavanomaiset menot.

Hoitopalkkio voidaan erityisestä syystä sopia maksettavaksi myös säädettyä vähimmäismäärää pienempänä. Hoitopalkkiot ja kulukorvaukset maksetaan pitkäaikaisessa perhehoidossa (huostaanotettu lapsi) kuukausiperusteisesti. Pitkäaikaisen perhehoidon toimeksiantosopimus tehdään aina peruspalkkiolla. Jos perhehoitajalle maksetaan lapsen hoidollisuudesta johtuvasta syystä korotettua hoitopalkkiota 1 tai 2, tehdään siitä erillinen määräaikainen viranhaltijapäätös (ks. kappale 8 *Toimeksiantosopimus*). Avohuollon sijoituksessa hoitopalkkiot ja kulukorvaukset maksetaan lapsen hoidollisuuden mukaan päiväperusteisesti, eikä mahdollisesta korotetusta palkkiosta tehdä erillistä viranhaltijapäätöstä.

## 10.1 Lapsen saamat kelan etuudet

Lapsen ollessa pitkäaikaisessa perhehoidossa, lapsilisät maksetaan perhehoitajalle. Lapsilisällä katetaan lapsen menoja. Lapsilisän loppuessa (lapsi täyttää 17 vuotta tai saa eläkepäätöksen) korvataan perhehoitajalle 1. lapsen lapsilisän suuruinen summa ylimääräisenä kulukorvauksena 18-vuotis syntymäpäivää edeltävään päivään saakka.

Kelan maksama vammaistuki peritään Pohteelle lastensuojelun perhehoidossa olevien lasten osalta. Huostaanotetun ja pitkäaikaisesti perhehoitoon sijoitetun lapsen osalta vammaistuen suuruinen vastaava summa maksetaan perhehoitajalle kattamaan vammaisuudesta aiheutuvia erityisiä kuluja. Pohteen perhehoitajat seuraavat vammaistuella korvattavien matkakulujen, sairaanhoidon kulujen (terveydenhoito, sairaanhoito, kuntoutus ja terapiat) ja lääkekulujen käyttöä laskurilla. Mikäli kulut ylittävät vammaistuen määrän, Pohde korvaa perhehoitajalle ylimenevän osuuden tositteiden perusteella.

Avohuollon sijoituksissa perhehoitaja voi hakea lapsen vammaisuudesta johtuvat kustannukset tositteita vastaan lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä. Sosiaalityöntekijä tekee päätökset maksuista ja kustannuksen maksetaan erilliskuluina Oiman kautta perhehoitajalle.

Vaikeavammaisen lapsen täyttäessä 16 vuotta Kelan maksama vammaistuki ja lapsilisä päättyvät. Kela maksaa lapselle eläkkeen ja eläkkeensaajan hoitotuen. Eläke ja hoitotuki peritään Pohteelle

osin hoidon korvaukseksi ja osin kerryttämään nuoren itsenäistymisvaroja. Perhehoitajalle jatketaan edelleen eläkkeen saajan hoitotuen suuruisen summan maksamista Pohteelta.

Alle 18-vuotiaan sijoitetun lapsen opintoraha peritään hyvinvointialueelle.

## 11 Kulukorvaus

Perhehoidossa olevan lapsen tai nuoren hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvista todellisista kustannuksista maksetaan perhehoitajalle kulukorvausta, joka määräytyy perhehoitolain ja Pohteen linjausten mukaisesti (vuosittain päivitettävä liite). Perhehoitajalle maksetaan perhehoitajan tehtäviin liittyvistä matkakuluista korvausta oman auton käytöstä sovittujen periaatteiden mukaisesti (liite 1).

Kulukorvauksen perusteena käytetään perhehoidossa olevan lapsen hoidosta ja ylläpidosta aiheutuvia todellisia kustannuksia ja yksilöllisiä tarpeita.

**Kulukorvauksen sisältö, lapsen tavanomaiset menot:**

- Ravintomenot
- Asumismenot ja asunnon käytöstä aiheutuvat menot
- Terveydenhoidon kustannukset
- Henkilökohtaiset tarvikkeet, kuten vaatteet ja hygieniatuotteet
- Harrastus- ja virkistystoiminta sekä koulunkäyntikustannukset
- Tavanomaiseen liikkumiseen liittyvät kustannukset, esimerkiksi kauppa-, harrastus-, kirjasto, koulu- ja päiväkotimatkat
- Puhelimen ja tietoliikenteen käyttö
- Perhehoitajan ottamat vakuutukset

**Osavuorokautisen perhehoidon kulukorvaus**
Osavuorokautisesta perhehoidosta maksetaan osavuorokautisen perhehoidon kulukorvaus, jolla katetaan oheiset kustannukset:

- Ravinto
- Asumismenot ja asunnon käytöstä aiheutuvat menot
- Henkilökohtaiset tarpeet (puhtaus ja vaatehuolto).

**Perhehoidettavan kotona annettavan perhehoidon kulukorvaus**
Perhehoidettavan kotona annettavasta perhehoidosta ei makseta kulukorvausta.

Jos sijaishoitaja työskentelee perhehoidettavan kotona, hänelle ei makseta kulukorvausta, vaan perhehoitaja saa vapaiden ajan täyttä kulukorvausta. Perustellusta syystä voidaan korvata työvaatteita,

työkäsineitä ja muita työssä tarvittavia suojavaatteita todellisten kustannusten mukaan. Jos sijaishoitaja työskentelee kotonaan, maksetaan kulukorvaus sijaishoitajalle, kuten lyhytaikaisessa tai osavuorokautisessa perhehoidossa.

## 12 Erikseen korvattavat kulut

**Harrastuskulut**

Perhehoitajan tulee maksaa kulukorvauksella lapsen harrastekuluja vuositasolla 600 euroa, eli 50 euroa kuukaudessa. Perhehoitaja pitää kuluista kirjanpitoa ja sen avulla voi perustella lisäkuluja harrastuskuluihin. Harrastekuluja voidaan korvata lapsesta johtuvasta painavista ja erityisistä syistä harkinnalla kulukorvauksen 600 euroa/ vuosi ylittävältä osuudelta silloin, kun harrastus ja erityiset syyt on kirjattu lapsen asiakassuunnitelmaan. Lapsen yksilölliset tarpeet ja toiveet huomioidaan harrastekuluissa. Kulut korvataan kuitteja vastaan.

Erityisillä perusteilla poikkeuksellisen kallista harrastusta voidaan tukea lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän harkinnan mukaan. Erityisiä perusteita harrastekuluille voivat olla 1) harrastuksen terapeuttinen merkitys, 2) lapsen poikkeuksellinen kiinnostus tiettyä harrastusta kohtaan, 3) pitkäjänteisen harrastuksen tukeminen tai 4) lapsen erityinen menestyminen tietyssä harrastuksessa.

**Polkupyörä kulu**

Lapselle voidaan myöntää lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijän päätöksellä taloudellista tukea polkupyörään 300 euroa kolmen vuoden välein kuittia vastaan.

**Lomanviettokulut**

Lapsen lomakustannukset voidaan korvata tositteellisia kuluja vastaan enintään yhden kuukausittaisen kulukorvauksen verran vuodessa. Mahdolliset matkakulut ja majoituskulut korvataan lapsen osalta (ei erillistä kilometrikorvausta). Erikseen ei korvata menoja, jotka sisältyvät kulukorvaukseen, esimerkiksi ravintomenoja. Perhe voi käyttää summan useammassa erässä matkakohtaisen laskelman mukaisesti. Tänä aikana palkkiot ja kulukorvaukset maksetaan normaalisti. Perhehoitajan tulee etukäteen sopia lomasta ja kustannuksista lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja Perhehoidon keskuksen vastuutyöntekijän kanssa.

**Puhelimen hankintakulu**

Puhelimen hankintaan voidaan myöntää taloudellista tukea yhteensä 300 euroa enintään kolmen vuoden välein pääsääntöisesti kouluikäiselle lapselle. Tällä turvataan lastensuojelulain mukainen yhteydenpito vanhempiin.

**Terveydenhuollon ja sairaanhoidon kustannukset**

Kulukorvauksella tulee kattaa lapsen mahdollisia terveydenhuollon kustannuksia 30 euroa kuukaudessa, kuten satunnaiset ja tavanomaiset terveydenhuoltokulut, terveyskeskusmaksut, infektiosairauksien lääkekustannukset tai käsikauppalääkkeet.

Erikseen korvataan sairaala- ja poliklinikkamaksut, säännöllisesti lapsen käytössä olevat lääkärin määräämät reseptilääkkeet, hammashoito, sairaudesta ja terapiakäynneistä aiheutuneet kulut, jos kulukorvaus tai mahdollinen perhehoitajalle maksettu Kelan myöntämää vammaistukea vastaava summa ei riitä kattamaan kuluja. Perhehoitaja pitää kuluista kirjanpitoa, jolla voi perustella mahdollisia lisäkuluja. Päätöksen kulujen korvaamisesta tekee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Silmälasien tai erityisvalmisteisten piilolinssien hankkimisesta aiheutuvat kohtuulliset kulut korvataan. Päätöksen tekee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

**Päivähoitokustannukset**
Päivähoitokustannuksiin haetaan ensisijaisesti vapautusta päivähoidon asiakasmaksusta. Perhehoitajalle määrätyt asiakasmaksut korvataan tai päivähoidosta aiheutuneet todelliset kustannukset maksetaan suoraan palveluntuottajalle.

**Erityislisät**
Kulukorvauksen lisäksi voidaan maksaa erityislisää esimerkiksi erityisruokavaliosta ja muista vastaavista syistä johtuen. Lapsen tarpeista aiheutuvat erityiset kulut voidaan korvata perhehoitajalle erilliskorvauksena sopimuksen mukaisesti. Tähän kuuluvat myös muun muassa lastensuojelulain mukaiset lapsen ja hänen läheistensä tapaamisiin liittyvät välttämättömät kulut. Kulukorvaus on perhehoitajalle verovähennyskelpoista tulonhankkimiskulua.

Lapsen lisäkulut tulee ensisijaisesti kattaa vammaistuella. Jos vammaistuella ei voida kattaa kaikkia menoja, voi perhe hakea erityislisän maksamista terveydenhuollon ammattilaisen selvitystä, lääkärintodistusta tai muuta asiantuntijalausuntoa vastaan. Erityislisäkorvaus on 1,80 € /vuorokausi.

Kulukorvauksen erityislisänä voidaan korvata:

- lisäkuluja aiheuttavasta erityisruokavaliosta (esim. keliakia)
- lisäkuluja aiheuttavista erityisistä puhtaanapitokuluista
- muista perustelluista erityisistä kuluista.

**Kustannusten hakeminen kuittia vastaan**
Kustannushakemusten liitteeksi on liitettävä kuitti, joka on tosite ja toimii maksamisen tai oston vahvistuksena. Se sisältää yleensä tiedot kaupasta, maksun määrästä, maksutavasta ja ostetusta tuotteesta tai palvelusta. Kuitissa tulee olla selkeästi eriteltynä lasta koskevat kulut.

Lasku ei ole kuitti, eikä sitä hyväksytä tositteeksi maksusta.

Kuitit tulee toimittaa hakemuksen liitteenä. Lähtökohtaisesti kuitit tulee toimittaa hankinnan jälkeen ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa.

# 13 Käynnistämiskorvaus

Perhehoitolain mukaan uutta perhehoitosijoitusta käynnistettäessä hoitajalle voidaan maksaa tarpeellisista kustannuksista käynnistämiskorvaus. Käynnistämiskorvaus on harkinnanvarainen etuus, jonka myöntämisestä päättää Pohteen delegointisäännön mukainen viranhaltija. Hankinnoista sovitaan Perhehoidon keskuksen työntekijän ja perhehoitajan kanssa. Kustannuksista esitetään kirjallinen suunnitelma. Jälkikäteen kustannuksia haettaessa päätös tehdään maksutositteiden perusteella. Asiakaskohtaisilla päätöksillä tuetaan tarvittaessa hoidettavan tarpeista lähteviä tarkoituksenmukaisia kustannuksia myös sijoituksen aikana.

Päivystysperhehoidossa käynnistämiskorvausta voidaan myöntää päivystystoiminnasta johtuviin hankintoihin kuitteja vastaan neljän vuoden välein. Tarve arvioidaan ja päätetään Perhehoidon keskuksessa. Käynnistämiskorvausta voidaan myöntää silloin, kun korvausta ei voi saada muun lainsäädännön nojalla (sosiaalihuoltolaki, vammaispalvelulaki ja laki lääkinnällisestä kuntoutuksesta).

Käynnistämiskorvauksella on tarkoitus kattaa sijoitusvaiheessa hoidon ja perhekodin käynnistämisen kannalta välttämättömät uuden perhehoidossa olevan lapsen henkilökohtaiset ja yhteiseen talouteen liittyvät hankinnat. Korvattavia kohteita voivat olla muun muassa asuntoon kohdistuvat välttämättömät pienet korjaus- ja muutostyöt, kalustaminen sekä vuodevaatteet.

Käynnistämiskorvaus on perhehoitajalle veronlaista tuloa. Käynnistämiskorvauksena tehdyt hankinnat ovat hyvinvointialueen omaisuutta, kunnes kuoleentumisaika (pääsääntöisesti neljä vuotta) on kulunut. Kunakin vuonna poistuu neljäsosa (25 %) hankinnan arvosta. Jos perhehoito päättyy lyhyemmän ajan kuluessa, voidaan sopia osan takaisinmaksusta, esimerkiksi pyytää perhehoitajalta ostotarjous välineestä tai kuoleutumaton osa käynnistämiskorvauksesta peritään sijoittaneelle hyvinvointialueelle. Näihin hankintoihin eivät kuulu hankinnat, joiden käyttöikä on 1-3 vuotta. Takaisinperinnästä tehdään lasku perhehoitajalle ja heidän kanssaan tehdään suunnitelma takaisinmaksusta ja -ostosta. Tilanteet tarkastellaan aina tapauskohtaisesti ja tarkastelussa huomioidaan käynnistämiskorvauksella hankittujen tavaroiden ja korjauskustannusten hinnat ja perhehoidon kesto.

Asiakaskohtaisella päätöksellä tehdyt hankinnat ovat lapsen omaisuutta, ja ne siirtyvät lapsen mukana perhehoidon päättyessä. Toimeksiantosopimuksen perusteella tehdyt hankinnat kuuluvat perhehoitajalle (esimerkiksi käynnistämiskorvauksella hankitut). Perhehoitajalle myönnettävä käynnistämiskorvaus jää heille.

# 14 Perhehoitajan verotus

Perhehoitajalta verottavaa ansiotuloa eli työkorvausta ovat perhehoitajalle maksettava hoitopalkkio, kulukorvaus, kilometrikorvaukset, käynnistämiskorvaukset sekä erityisten kustannusten korvaukset. Maksut ovat osa hoitopalkkiota ja kulukorvausta. Pohde ilmoittaa perhehoitajille maksettavat maksut verottajan tulorekisteriin ja toimittaa näistä ennakkoperinnän. Perhehoitaja voi vähentää osan näistä kuluista tulonhankkimisvähennyksinä omassa verotuksessaan. Perhehoitaja on velvollinen ilmoittamaan verottajalle näistä kuluista.

Perhehoitajan tulee täyttää ajopäiväkirjaa heille sijoitettujen lasten kuljetuksista, joista haetaan Pohteelta korvauksia. Verottajan ohjeistuksen mukaisesti perhehoitajalle maksettavat erityisten kustannusten korvaukset ja lasta koskevat taloudelliset avustukset ovat perhehoitajan tuloa, jos ne maksetaan hänelle. Pohde voi maksaa lapsen erityiset kustannukset suoraan tuottajalle tai palvelun myyjälle. Tällöin tukea ei katsota perhehoitajan tuloksi.

# 15 Perhehoidon keskeytykset

## 15.1 Perhehoitajasta johtuvasta syystä

### Pitkäaikainen perhehoito

Jos perhehoitaja sairastuu ja estyy hoitamasta tehtäväänsä, Pohde maksaa hoitopalkkion Kelan sairauspäivärahan omavastuuajalta. Yli 68-vuotiaiden osalta Kela ei maksa sairauspäivärahaa. Muusta perhehoitajasta johtuvasta syystä tapahtuvan keskeytyksen vuoksi hoitopalkkiota ei makseta. Perhehoitajan sairauslomasta tulee olla lääkärintodistus, joka esitetään perhehoidon vastuutyöntekijälle ja lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Kulukorvauksesta vähennetään 50 %:ia, jos perhehoitoon sijoitettu lapsi siirretään muualle hoitoon yli 14 vuorokauden ajaksi. Jos lapsen hoito järjestyy perhekodissa sairauslomasta riippumatta, kulukorvaus maksetaan perhehoitajalle täysimääräisenä.

### Lyhytaikainen perhehoito

Jos perhehoitaja sairastuu, vastuutyöntekijän kanssa sovitaan poikkeusjärjestelyistä ja esimerkiksi perhehoidettavan lapsen hoito suunnitellaan uudelleen. Hoitopalkkiota ja kulukorvausta ei makseta.

Päätoimisen lyhytaikaisen perhehoitajan kohdalla sovelletaan pitkäaikaisen perhehoidon poissaolon säännöksiä. Päätoimiseksi perhehoitajaksi katsotaan perhehoitaja, joka ei käy kodin ulkopuolella töissä.

## 15.2 Perhehoitajasta johtumattomasta syystä

**Pitkäaikainen perhehoito**

Keskeytyksellä tarkoitetaan tilannetta, jossa lapsi lähtee pois määräajaksi ja palaa perhehoitajan luokse. Kyseessä voi olla esimerkiksi hoitojakso, laitosjakso tai vastaava. Keskeytyksen ajalta hoitopalkkio maksetaan pitkäaikaiselle perhehoitajalle toimeksiantosopimuksen irtisanomiskohdan mukaisesti. Hoitopalkkion maksamisen edellytyksenä on, että perhehoitaja pitää yhteyttä esimerkiksi laitosjaksolla olevaan lapseen ja tekee yhteistyötä hoitopaikan kanssa. Palkkiota ei makseta, jos pois lähteneen lapsen paikalle sijoitetaan uusi lapsi.

Kulukorvaus maksetaan täysimääräisenä 7 vuorokauden ajan/ keskeytys.

**Tilapäisen tai osavuorokautisen perhehoidon peruuntuminen**

Perhehoitaja voi sopia lapsen hoidosta sijaishoitajan kanssa tilapäisenä tai osavuorokautisena hoitona. Jos lapsi sairastuu, eikä sijaishoitoa voida toteuttaa ja sijaishoitaja saa tiedon sovitun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta viimeistään kolme (3) vuorokautta ennen hoidon alkamista, sijaishoitajalle ei makseta hoitopalkkiota eikä kulukorvausta.

Jos sijaishoitaja saa tiedon sovitun hoitopäivän tai -jakson peruuntumisesta alle kolme (3) vuorokautta ennen hoidon alkamista, sijaishoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kulukorvaus suunnitellun hoitojakson mukaisesti, kuitenkin enintään kolmelta (3) vuorokaudelta.

## 15.3 Maksut perhehoitajan vapaan ja poissaolon ajalta

Perhehoitajalle maksetaan lakisääteisen vapaan ajalta hoitopalkkio ja kulukorvaus täysimääräisenä, kun perhehoidettava lapsi on perhehoitajan vapaiden aikana sijaishoitajan kanssa perhehoitokodissa tai sijaishoitajan kotona. Perhehoitaja ei ole oikeutettu lomarahaan, koska kyseessä ei ole työsuhde vaan toimeksiantosuhde.

Pohde voi järjestää perhehoitajan vapaan tai muun lyhytaikaisen hoidon tekemällä perhehoitolain 6 §:ssä säädetyt edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta. Perhehoitajan kotiin tulevalle sijaiselle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon hoitopalkkio sekä matkakulut edullisimman julkisen kulkuneuvon mukaan tai matkakorvaus oman auton käytöstä kilometrikorvausperusteella, kun edestakainen matka ylittää 30 kilometriä. Yli 200 kilometriä ylittävän edestakaisen matkan kustannukset korvataan edullisimman julkisen joukkoliikenteen mukaisesti.

Jos perhehoidossa oleva lapsi menee perhehoitajansa vapaan ajaksi sijaishoitajan kotiin, maksetaan sijaishoitajalle perhehoitajan vapaan aikainen hoitopalkkio ja lyhytaikaisen perhehoidon kulukorvaus. Jos perhehoitajalla ei ole kertynyt vapaapäiviä, ja lapsi on sijaishoidossa, perhehoitajalle ei makseta näiltä päiviltä hoitopalkkiota. Sijaishoitajalle maksetaan lyhytaikaisen perhehoidon palkkio.

**Perhehoitajan tilapäiset poissaolot**
Perhehoitajan tilapäinen poissaolo tulee aina sopia erikseen asiakkaan asioista vastaavan työntekijän kanssa. Poissaolo voidaan hyväksyä esimerkiksi koulutukseen. Sovituista suunnitelmallisista koulutuksista johtuvat poissaolot eivät vaikuta palkkioon tai kulukorvaukseen.

# 16 Perhehoidon prosessi Pohteella

**Lastensuojelun perhehoidossa olevan lapsen asema**

Lastensuojelun perhehoidossa olevalla lapsella on oikeus turvalliseen ja tasapainoiseen kasvuympäristöön, erityiseen suojeluun ja pysyviin ihmissuhteisiin. Tavoitteena on lapsen fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden edistäminen sekä vahva luottamus aikuisiin. Lapsen etu on keskiössä. Päätöksenteossa kuullaan lasta sekä tuetaan lapsen ja biologisten vanhempien välistä yhteydenpitoa ja vuorovaikutusta.

Perhehoidossa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet ja toiveet, turvataan tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi sekä läheiset ihmissuhteet. Lapsella tulee olla mahdollisuus saada ymmärtämystä, hellyyttä, valvontaa ja huolenpitoa sekä turvallinen sekä virikkeitä antava kasvuympäristö. Perhehoitajan on turvattava lapselle tasavertainen perheenjäsenyys, ruumiillinen ja henkinen koskemattomuus, mahdollisuus osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissa sekä itsenäistyminen ja kasvaminen vastuullisuuteen. Perhehoidossa tulee huomioida lapsen kielellinen, kulttuurinen ja uskonnollinen tausta, tukea taipumuksia vastaavaan koulutukseen pääsy ja mahdollistaa taloudellinen tuki harrastuksiin.

Sijaishuollon aikana lapsella on myös erityisiä oikeuksia: oikeus laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja tarpeita vastaavaan sijaishuoltopaikkaan, oikeus hyvään kohteluun, oikeus tavata läheisiä ihmisiä, oikeus tavata sosiaalityöntekijää, oikeus saada tietoa omasta tilanteestaan ja mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä sekä oikeus saada käyttövaroja. Lapsen oikeuksien toteutumisesta vastaavat lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, Pohteen Perhehoidon keskus, perhehoitajat ja lapsen vanhemmat.

## 16.1 Lapsen sijoittaminen pitkäaikaiseen perhehoitoon

Lapsen pitkäaikainen sijoitus kodin ulkopuolelle valmistellaan huolellisesti ja huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet. Kartoitusvaiheessa selvitetään lapsen läheisverkoston mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai olla sijoituksen tukena. Pidempiaikaisen sijaishuoltopaikan hakuprosessi aloitetaan, kun lapsen huostaanoton valmistelu aloitetaan. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä kartoittaa ja kokoaa yhdessä lapsen, hänen perheensä ja muun verkoston kanssa lapsen tarpeet sijaishuoltopaikan etsintää varten.

Huomioitavia asioita ovat esimerkiksi:

- Perustiedot: lapsen ikä, terveydentila, päivähoidon tai koulun järjestelyt
- Lapsen fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen kehitys ja hyvinvointi
- Lapsen vahvuudet ja erityistaidot
- Lapsen erityistarpeet ja -piirteet sekä niiden asettamat vaatimukset sijaishuoltopaikalle
- Lapsen kielellinen, kulttuuri ja uskonnollinen tausta sekä niiden asettamat vaatimukset sijaishuoltopaikalle
- Lastensuojelun tukitoimet
- Mahdolliset hoitosuhteet
- Lapsen mahdollinen päihteidenkäytön tilanne
- Vanhempien tilanne
- Lapsen ja perheen toiveet sijoituspaikasta sekä muun verkoston näkemys lapsen tarpeista sijoituspaikan suhteen

Jos lapselle ei löydy hänen läheisverkostostaan sopivaa perhettä, etsitään hänelle sopiva sijaisperhe ennakkovalmennetuista perhehoitoperheistä. Jos Pohteen perhehoitoperheistä ei löydy sijoitettavalle lapselle sopivaa perhettä, kartoitetaan palveluntuottajien mahdollisuus tarjota lapsen tarpeita vastaava perhehoitopaikka. Sijaishuoltopaikan valinnassa on kiinnitettävä erityistä huomiota huostaanoton perusteisiin ja lapsen tarpeisiin sekä lapsen sisarussuhteiden ja muiden läheisten ihmissuhteiden ylläpitämiseen ja hoidon jatkuvuuteen.

**Perheen jälleenyhdistäminen**

Lastensuojelulaki velvoittaa arvioimaan huostassa pidon jatkamisen edellytyksiä lapsen asiakassuunnitelman tarkistuksen yhteydessä, lapsen tai huoltajan hakiessa huostassa pidon lopettamista tai kun se muutoin osoittautuu tarpeelliseksi. Huostassa pidon lakkaaminen ja perheen jälleenyhdistäminen ei kuitenkaan saa olla lapsen edun vastainen. Huomioon on otettava muun muassa sijaishuollon kesto, lapsen ja perhehoitajan välillä vallitsevan kiintymyssuhteen laatu, lapsen ja hänen vanhempiensa välinen kanssakäyminen sekä lapsen mielipide.

Perheen jälleenyhdistäminen vaatii tukea kaikille osapuolille. Lapsi kokee suuria muutoksia, jotka voivat sisältää sekä myönteisiä että vaikeita tunteita. Lasta on tuettava säilyttämään yhteys omaan historiaansa, tärkeisiin ihmisiin, asioihin ja tavaroihin. Lapsen tunteita on kuunneltava aidosti ja kiinnostuneena.

Perhehoitajat ja sijaissisarukset tarvitsevat myös tukea jälleenyhdistämisprosessissa monenlaisten tunteiden käsittelyyn. Sijaissisaruksien on tärkeää saada riittävästi tietoa jälleenyhdistämisen tai muutoksen todellisista syistä ja seurauksista. Perhehoitajia on tuettava luopumisen ja muutokseen liittyvän epävarmuuden tunteiden keskellä, jotta he pystyvät parhaalla mahdollisella tavalla tukemaan kaikkia lapsia prosessin aikana. Tukimuodot valitaan yhdessä perhehoitajien kanssa.

Sosiaalityöntekijän tulee huomioida, miten yhteydenpitoa sijaisperheen ja lapsen välillä edistetään ja tuetaan. Tuomioistuin voi vahvistaa lapselle oikeuden tavata läheistä henkilöä, jonka kanssa hänellä on vakiintunut suhde. Tämä määräys voidaan panna täytäntöön kuten muut tapaamisoikeudet.

## 16.2 Lapsen sijoitus perhehoitoon päivystyksellisesti

Pohteella on käytössään päivystäviä perhehoitoperheitä kiireellisiin ja suunnitelmallisiin sijoituksiin kaikenikäisille lapsille ja nuorille. Jos lapsen sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, eikä lapselle löydy hänen etunsa mukaista sijoituspaikkaa läheisverkostosta, sijoitetaan lapsi Pohteen päivystävään perhehoitoperheeseen. Perhehoidon keskus vastaa virka-aikaisesta sijoituspaikan etsinnästä ja sosiaali- ja kriisipäivystys virka-ajan ulkopuolella. Perhehoidon keskus ylläpitää perhetietopankkia, jossa on perheiden tiedot ja ajantasainen paikkatilanne päivystäjien tarpeisiin.

Sijaishuoltopaikan valinnassa huomioidaan lapsen yksilölliset tarpeet. Jos lapsen tarpeisiin ei pystytä vastaamaan perhehoidossa, sijoitetaan lapsi ammatilliseen perhehoitoon tai laitoshoitoon ensisijaisesti Pohteen sijaishuollon yksiköihin.

Lapsen siirtymisestä päivystysperheeseen vastaa lapsen sijoittanut sosiaalityöntekijä. Tulotilanteessa käydään läpi sijoituksen syyt yhteisesti ja lapsen ikätaso huomioiden ja sovitaan toimintatavat, jotta lapsi pääsee päivähoitoon tai kouluun/ opintoihin. Yhteydenpito lapselle läheisten henkilöiden kanssa sovitaan sosiaalityöntekijän kanssa.

## 16.3 Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työskentely päivystyksellisen sijoituksen aikana

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä sopii perhehoitajan ja lapsen vanhempien kanssa neuvottelun kolmen arkipäivän kuluessa sekä järjestää lapselle tapaamisen ennen neuvottelua. Lapsen asiakassuunnitelma päivitetään tapaamisella ja sovitaan perhehoitajan tehtävistä ja vastuista vanhemman, sosiaalityöntekijän sekä verkoston läsnä ollessa. Tarvittaessa sosiaalityöntekijä laatii erillisen asiakassuunnitelman vanhemmuuden tukemiseksi ja arvioi edellytykset ja tukitoimet lapsen kotiin palaamiseksi. Lapsen kotiutumisen edellytyksenä ovat vakaat kasvuolosuhteet, jossa on lapsen ikätasoinen hoito ja huolenpito sekä muun muassa päihteetön ja väkivallaton kasvuympäristö.

Päädyttäessä valmistelemaan pitkäaikaista perhehoitosijoitusta, on lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä yhteydessä Perhehoidon keskukseen ja aloitetaan pitkäaikaisen sijaishuoltopaikan etsintä.

# 17 Itsenäistyminen ja jälkihuolto

Perhehoidossa lapsen tulee saada valmiudet ikätasoiseen itsenäistymiseen. Perhehoitaja valmistaa kasvatuksessa itsenäisessä asumisessa, asioinnissa, liikkumisessa ja taloudenpidossa tarvittaviin taitoihin. Lapsen kasvaessa on tärkeää, että perhehoitaja lisää vastuuta ja vapautta ikä ja yksilöllinen kehitystaso huomioiden. Lapsen on tärkeää saada osallistua taloudenpitoon, kotitöihin ja häntä koskevien hankintojensa suunnitteluun.

Täysi-ikäistymistä valmistellaan hyvissä ajoin, esimerkiksi nuoren täyttäessä 16–17 vuotta, yhteistyössä nuoren, hänen verkostonsa, huoltajien ja Pohteen viranhaltijoiden kanssa. Lapsen toiveista ja suunnitelmista keskustellaan ja autetaan häntä tunnistamaan taidot, joita hän tarvitsee tavoitteidensa saavuttamiseksi. Tavoitteet, toimenpiteet ja palvelut kirjataan asiakassuunnitelmaan ja sovitaan käytännön järjestelyistä.

Oikeus jälkihuoltoon syntyy, kun lapsi on ollut huostaanotettuna tai avohuollon sijoituksessa kodin ulkopuolella yli 6 kuukautta. Jälkihuolto on vapaaehtoista. Jälkihuollosta voi saada tukea ja ohjausta muun muassa opiskeluun ja työllistymiseen, asumiseen ja arjen suunnitteluun, tulevaisuuden suunnitteluun, kuntoutumiseen sekä talouden hallintaan. Ennen jälkihuoltoon siirtymistä asiakkaalle laaditaan jälkihuollon asiakassuunnitelma ja siihen kirjataan nuoren palvelut ja tukitoimet.

Lapselle tai nuorelle voidaan järjestää harkinnanvaraista jälkihuoltoa, vaikka huostaanotto ja sijaishuoltoon sijoittaminen tai avohuollon sijoitus olisi kestänyt alle puoli vuotta tai hän olisi ollut kiireellisesti sijoitettuna (ei huostaanotettuna tai avohuollon sijoituksessa). Pohteella alaikäisten jälkihuollossa olevien lasten sosiaalityö toteutetaan alueen sosiaalityön yksikössä. Täysi-ikäisten jälkihuolto toteutetaan aikuisten erityispalveluiden jälkihuollon yksikössä. Sijaishuolto päättyy viimeistään täysi-ikäistymiseen ja jälkihuolto-oikeus päättyy nuoren täytettyä 23 vuotta.

Perhehoidossa sijoitettuna olleilla lapsilla on tarve ja oikeus pysyviin ihmissuhteisiin myös aikuisuudessa/perhehoidon päättymisen jälkeen. Perhehoidossa muodostuneet ihmissuhteet tarjoavat parhaimmillaan luonnollista tukea opintoihin, työelämään ja parisuhteen rakentamiseen.

## 17.1 Perhehoito jälkihuollon palveluna

Sijaishuollosta jälkihuoltoon siirryttäessä lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja jälkihuollon sosiaalityöntekijä arvioivat yhteistyössä nuoren ja perhehoitajien kanssa nuoren itsenäistymisen tilanteen ja tuen tarpeen. Jos nuorella on yksilöllisiä kuntoutustarpeita, hän sitoutuu perhehoitoon ja asetettuihin tavoitteisiin, ja perhehoidon arvioidaan vastaavan nuoren tarpeeseen, arvioidaan jälkihuollon tukitoimena järjestettävän perhehoidon myöntämisen edellytykset ja järjestämistapa.

Jälkihuollon tukitoimena voidaan arvioida perhehoidon palvelu, jos täysi-ikäisellä nuorella on tuen tai kuntoutumisen tarve, johon perhehoidolla voidaan vastata. Jälkihuollon tukitoimena järjestettävä

perhehoito täysi-ikäisille nuorille on määräaikainen palvelu, jonka tarvetta ja tavoitteiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Nuoren osalta kartoitetaan mahdollinen erityisen tuen tarve, määritetään yksilölliset tavoitteet ja perhehoidon antaman tuen sisältö. Jälkihuollossa keskeistä on nuoren yhteiskuntaan kiinnittymisen tukeminen, kuntoutumisen tuen jatkuminen sekä itsenäistymisen vahvistaminen. Jälkihuollon palveluna myönnettävästä perhehoidosta tehdään nuorelle viranhaltijapäätös ja perhehoitajan kanssa tehdään toimeksiantosopimus.

Perhehoitoa voidaan tarjota myös lyhytaikaisesti esimerkiksi siten, että itsenäisesti asuva nuori viettää viikonloppuja ja tai loma-aikoja perhehoidossa. Nuoren entinen perhehoitaja voi toimia jälkihuollon aikana nuoren tukiperheenä.

Täysi-ikäisen jälkihuoltonuoren perhehoidon vapaat voivat toteutua ilman eri järjestelyjä. Jos kuitenkin nuori tosiasiassa tarvitsee toimintakykynsä (vammaisuus tai sairaus) vuoksi huolenpitoa myös perhehoitajan vapaan aikana, järjestetään sijaishoito kuten alaikäisen lapsen perhehoidossa.

**Jälkihuollon maksut**
Täysi-ikäiseltä perhehoidossa olevalta voidaan periä kohtuullisesti katsottava maksu nuoren tuloista, korvauksista tai saamisista. Itsenäistymisvaroja kerrytetään myös jälkihuollon sijoituksissa.

## 18 Asiakassuunnitelma

Huostaanotetun lapsen asiakassuunnitelmaan kirjataan sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet, erityinen tuki lapselle ja hänen vanhemmilleen sekä yhteydenpito ja yhteistoiminta lapsen ja hänen läheistensä kanssa. Lisäksi huomioidaan perheen jälleenyhdistämisen tavoite lapsen edun mukaisesti.

Asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan tai lapselle läheisen henkilön ja lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa. Asiakassuunnitelmaan kirjataan olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja perheen tuen tarve, palvelut ja tukitoimet sekä arvioitu aika tavoitteiden toteuttamiselle. Suunnitelmaan merkitään myös eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen järjestämisestä.

Asiakassuunnitelma päivitetään vähintään kerran vuodessa ja lähetetään lapsen sijaishuoltopaikalle. Asiakassuunnitelma saattaa sisältää tietoja, jotka eivät ole perhehoitajalle välttämättömiä tehtävän hoitamiseksi, esimerkiksi huoltajaa koskevia tietoja. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi, mitä tietoja julkisuuslain 26 §:n 3 mom. nojalla on välttämätöntä luovuttaa perhehoitajalle. Lähtökohtaisesti perhehoitaja on mukana asiakassuunnitelmaa laadittaessa ja on oikeutettu saamaan tiedon asiakassuunnitelmasta siltä osin, kun se on välttämätöntä lapsen hoitamiseksi.

# 19 Lapsen osallisuus

Lasten osallisuus tulee nähdä laajana oikeutena osallistua itseä koskevaan päätöksentekoon sekä arjen elämään että palveluihin liittyvissä asioissa. Lapsen toivomukset ja mielipide on selvitettävä ikä ja kehitystaso huomioiden. Lapselle on annettavasti riittävästi tietoa asian käsittelystä ja eri vaihtoehdoista, jotta hän pystyy muodostamaan oman käsityksensä ja mielipiteensä asiasta. Osallisuus päätöksentekoon tarkoittaa tiedon saamisen lisäksi myös lapsen tietoisuutta häntä itseään koskevan tiedon antamisesta muille ja mahdollisuutta osallistua tietojen antamiseen. Lapselle ei kuitenkaan saa antaa sellaisia tietoja, jotka vaarantavat hänen kehitystään tai ovat vastoin erittäin tärkeää yksityistä etua.

Lapsen ja hänen läheistensä osallisuuden turvaaminen perhehoitoa suunniteltaessa ja sen aikana on tärkeää. Lapsen tulee siis saada ikänsä, kehitystasonsa ja toimintakykynsä mukaisesti olla mukana tekemässä elämäänsä liittyviä suunnitelmia ja päätöksiä niin, että hänen tahtonsa ja etunsa otetaan huomioon.

Lapsella on oikeus ilmaista vapaasti näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa. Lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa.

Oikeus ilmaista mielipiteensä vapaasti tarkoittaa sitä, että lapsi voi halutessaan myös olla osallistumatta ja ilmaisematta näkemyksiään. Häntä ei saa painostaa eikä hänen mielipiteisiinsä saa pyrkiä vaikuttamaan. Lapsen vapaa mielipiteen ilmaisu edellyttää, että keskustelutilanne on turvallinen ja että häntä kohdellaan kunnioittavasti. Lapsen on lisäksi saatava tietoa ja tukea mielipiteensä ilmaisemisen tueksi. Mielipiteen selvittämisessä ei saa luonnollisestikaan vahingoittaa lasta. Oikeus tehdä päätöksiä itsenäisesti on vahva osallisuuden muoto.

Perhehoidossa olevan lapsen oikeus osallistua velvoittaa muun muassa sosiaalityöntekijöitä ja perhehoitajia. Lapsen perhehoito asettaakin perhehoitajalle erityisiä osaamisvaatimuksia myös osallisuuden tukemisen suhteen, sillä lapsen osallisuuden tukeminen linkittyy aina lapsen ikään ja kehitystasoon. Käytännössä tämä tarkoittaa riittävien tietojen omaamista lapsen kehityksestä, asemasta ja oikeuksista sekä lapsen käytettävissä olevista oikeusturvakeinoista.

## 19.1 Lapsen oikeus tavata ja pitää yhteyttä läheisiin ihmisiin

Sijaishuollossa turvataan lapselle hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan, sisaruksiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä vastaanottamalla vieraita tai vierailemalla sijaiskodin ulkopuolella sekä pitämällä yhteyttä puhelimitse tai lähettämällä ja vastaanottamalla kirjeitä tai niihin rinnastettavia muita luottamuksellisia viestejä taikka muita lähetyksiä. Lapsen sisarussuhteiden vaalimiseen kiinnitetään erityistä huomiota, ja yhteydenpidosta sovitaan lapsen asiakassuunnitelmassa. Lapsen ja hänen läheistensä tapaamisiin liittyvät välttämättömät kulut korvataan lasta tapaavalle. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä

ja perhehoitaja tukevat ja edistävät lapsen ja hänen vanhempiensa sekä muiden hänelle läheisten henkilöiden yhteydenpitoa.

### 19.2 Oikeus tavata sosiaalityöntekijää ja saada tietoa

Lastensuojelun asiakkaana olevalla lapsella tulee olla nimettynä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä. Lapsen asioista vastaavan työntekijän on tavattava lasta kahden kesken riittävän usein. Perhehoitajan on mahdollistettava lapsen yhteydenpito ja tapaamiset sosiaalityöntekijän kanssa. Lapsen sosiaalityöntekijä saa tapaamisilla tietoa lapsen sijaishuollon toteutumisesta ja voi valvoa lapsen edun toteutumista.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on huolehtia lapsen osallisuuden toteutumisesta, johon kuuluu muun muassa antaa lapselle lapsen ikä ja kehitystaso huomioiden tietoa lapsen omasta ja perheen tilanteesta ja siitä, miksi hänet on huostaanotettu. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tukee ja auttaa lasta sekä hänen läheisiään lapsen kasvatustehtävässä ja ongelmatilanteiden selvittelyssä. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valmistelee lapsen huostaanottoa sekä sijaishuoltoa koskevat asiat, päätökset sekä arvioi huostassa pidon jatkamisen edellytykset vähintään asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä.

## 20 Lapsen oikeus tukeen ja palveluihin

Sijaishuollossa oleva lapsi on oikeutettu saamaan sijoitushyvinvointialueelta hänen hoitonsa ja huoltonsa kannalta tarvittavat palvelut ja tukitoimet, kuten esimerkiksi terveydenhuollon palvelut, erikoissairaanhoidon palvelut, päivähoito- ja koulupalvelut. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi palvelut ja etuudet, joita perhehoidossa olevalle lapselle haetaan. Myös huoltajalla on oikeus edustaa lasta. Joissakin tilanteissa lapselle on määrätty edunvalvoja käyttämään huoltajan sijasta lapsen puhevaltaa lastensuojeluasioissa. Lapsella voi myös olla taloudellisiin asioihin määrätty edunvalvoja.

### 20.1 Lapsen kotikunta

Lapsen kotikunta säilyy samana sijoituksen aikana. Jos lapsi sijoitetaan toiselle hyvinvointialueelle, merkitään perhehoitajan asuinkunta lapsen muuttoilmoitukseen tilapäiseksi asuinkunnaksi.

### 20.2 Lapsen päivähoito ja koulu

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä hakee tarvittaessa lapselle päivähoitopaikan. Pohde maksaa päivähoitopaikan asiakasmaksun osuuden. Sijoitetulla lapsella on oikeus käydä koulua

asuinpaikkakunnallaan, ja kuntien kouluvirastot hoitavat keskenään koulutoimen vastuulla olevat asiat.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä selvittää ja hoitaa tarvittaessa lapsen päiväkoti- ja kouluasiat kunnan yhteyshenkilöiden kanssa. Lapsen mahdolliset iltapäiväkerhomaksut hoidetaan Pohteen kautta. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee päätöksen maksun korvaamisesta.

## 20.3 Lapsen passi ja matkustuslupa

Alaikäisen sijoitetun lapsen passin hakemukseen tarvitaan lähtökohtaisesti huoltajien ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän suostumus (Passilaki 7 §, 11 §). Lapsen mahdollisista ulkomaanmatkoista sovitaan yhteistyössä sosiaalityöntekijän ja huoltajien kanssa. Perhehoitajan tulee pyytää lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä hyvissä ajoin englannin kielellä kirjoitettu lupa matkustamisesta.

## 20.4 Lapsen henkilökohtaiset rahat ja käyttövara

Sijoitetulle lapselle annetaan käyttövara henkilökohtaiseen käyttöön. Käyttövara maksetaan ensisijaisesti lapsen tilille tai perhehoitajan tilille palkkiomaksun yhteydessä, jos lapsella ei ole omaa tiliä. Jos käyttövara maksetaan perhehoitajan tilille, on perhehoitaja velvollinen maksamaan lapselle koko käyttövaran osuuden kuukausittain, josta perhehoitajan tulee pitää kirjanpitoa ja toimittaa vuosittain selvityksen käyttövarojen maksusta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Lapsen käyttövarat eivät sisälly kulukorvaukseen. Ikäluokissa 8–12-vuotiaat ja 13–17-vuotiaat maksetaan Pohteen toimielimen vahvistama käyttövara. 13–17-vuotiaiden käyttövaran määrä perustuu lastensuojelulain 55 §:ään, jonka mukaan käyttövaran määrän tulee olla 1/3 osaa elatustuen määrästä.

Perhehoidossa olevan lapsen varoista huolehtiminen kuuluu ensisijaisesti hänelle itselleen, hänen huoltajalleen tai hänen edunvalvojalleen.

## 20.5 Lääkehoito

Jos perhehoidossa olevan lapsen sairaus edellyttää lääkehoidon osalta perhehoitajalta erityistä osaamista, tulee perhehoitajan saada tätä varten riittävät tiedot ja perehdytys lääkehoidon toteuttamiseen liittyen. Koulutuksen ja perehdytyksen antaa lapsen hoitava taho.

### 20.6 Lapsen kuvaaminen ja kuvien julkaiseminen

Perhehoitaja saa ottaa lapsesta valokuvia ja videoita lasta itseään varten ja perheen kotialbumiin sekä lapsen läheisille lähetettäväksi. Perhehoitaja ei saa tallentaa tai julkaista lapsen kuvia sosiaalisessa mediassa.

Lapsen kuvien julkaisuun tai lapsen esiintymiseen esimerkiksi lehtijutussa tai koulun tai harrastusporukan nettisivuilla on lähtökohtaisesti saatava suostumus lapsen huoltajalta tai edunvalvojalta. Selkeintä on erillinen kirjallinen suostumus tai asian kirjaaminen lapsen asiakassuunnitelmaan.

## 21 Vanhemman ja huoltajan oikeudet ja velvollisuudet

Huostaanotto ei siirrä eikä poista vanhemman huoltajuutta. Huostassa pidon aikana vanhemmat voivat sopia siitä, että lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhteisesti tai yksin toiselle vanhemmalle. Huostaanotetun lapsen huoltajalla on oikeus päättää lapsen uskonnosta, kansallisuudesta ja nimestä.

Hyvinvointialueella on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta sekä näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta. Hyvinvointialueelle kuuluva päätösvallan laajuus lapsen asioissa riippuu aina huostaanoton tarkoituksesta.

Sijaishuollon aikana huoltajalla on oikeus saada tietoa lapsensa asioista, ellei tiedon luovuttamiselle ole rajoitusperustetta esimerkiksi lapsen edun vaarantumisen vuoksi. Perhehoitaja tai muun sijaishuoltopaikan edustaja voi kertoa huoltajalle lapsen hoitoon ja arkeen liittyvistä asioista. Salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta perhehoitajalle, huoltajalle ja vanhemmille päättää aina hyvinvointialue.

Vanhemmalla on sijaishuollon aikana oikeus pitää yhteyttä lapseen asiakassuunnitelmassa sovitulla tavalla. Jos lapsen vanhempi on eri mieltä yhteydenpidon määrästä ja tavasta, eikä asiasta päästä sopimukseen, hänellä on oikeus saada valituskelpoinen yhteydenpidon rajoittamispäätös.

Huoltajalla on oikeus toimia lapsen edunvalvojana taloudellisissa asioissa sekä oikeus käyttää lapsen puolesta puhevaltaa kaikissa lapsen omaisuutta ja taloutta koskevissa asioissa ja esimerkiksi nostaa varoja lapsen omalta pankkitililtä. Huoltajalla ei ole oikeutta edustaa lasta omaisuutta ja taloutta koskevissa asioissa, jos lapselle on määrätty holhoustoimilain mukainen edunvalvoja.

Huostaanotetun lapsen vanhemmille on laadittava vanhemmuuden tukemiseksi erillinen asiakassuunnitelma, jollei sen laatimista ole pidettävä tarpeettomana. Suunnitelma laaditaan tarvittaessa yhteistyössä muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa.

**Avohuollon sijoitus**
Avohuollon sijoituksen aikana huoltaja päättää kaikista lasta koskevista asioista. Huoltajalla on oikeus päättää muun muassa lapsen henkilökohtaisista asioista, hoidosta, asumisesta ja kasvatuksesta, mukaan lukien lapsen yhteydenpidosta hänelle läheisiin ihmisiin.

## 22 Perhehoitajan oikeudet ja velvollisuudet

**Velvollisuus vastata lapsen hoidosta ja huolenpidosta sijoituksen aikana**
Perhehoitajan tehtävänä on vastata sijaishuollossa olevan lapsen arjessa tämän tosiasiallisesta hoidosta ja kasvatuksesta sijaishuollon aikana, noudattaen hyvinvointialueen ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ohjeita ja päätöksiä. Toimeksiantosopimuksella ei siirretä perhehoitajalle lapsen huoltoa eikä oikeutta käyttää puhevaltaa lapsen asiassa. Perhehoitaja ei ole lapsen huoltajan asemassa vanhemman sijasta tai tämän ohella.

Sosiaalityöntekijä vastaa lapsen etuuksien ja palveluiden hakemisesta. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuulla on päättää lapseen liittyvistä merkittävistä asioista, joilla on pitkäaikaisia ja merkittäviä vaikutuksia lapsen terveyteen tai elämään tulevaisuudessa ja selvitettävä niissä huoltajan mielipide. Asiakassuunnitelmaneuvottelussa voidaan sopia, että perhehoitaja toteuttaa käytännössä esimerkiksi lapsen säännölliset sairauden hoitoon tai terapiaan liittyvät vastaanottokäynnit.

**Yhteistyö**
Perhehoitaja on velvollinen tekemään yhteistyötä Perhehoidon keskuksen, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän, lapsen vanhempien, lapsen muiden läheisten ja lapsen kanssa työskentelevien tahojen kanssa. Lapsen asiakassuunnitelmassa sovitaan yhteistyön tavoista lapsen vanhempien sekä lasten läheisten kanssa. Perhehoitajan tulee tukea ja edistää lapsen yhteyttä hänelle tärkeisiin ihmisiin. Perhehoitajan tulee tarvittaessa pyytää tukea yhteistyöhön. Perhehoitajan tulee osaltaan toimia yhteistyöverkostossa ja mahdollistaa muiden ammattilaisten tarpeelliseksi arvioima tuki ja palvelut lapselle. Perhehoitajan velvollisuus on tuoda esille tekemänsä havainnot esimerkiksi lapsen arkeen ja yhteydenpitoon liittyvissä asioissa. Toimeksiantosopimuksessa sovitaan yhteistyöstä perhehoitajan ja Perhehoidon keskuksen kesken.

Perhehoidon onnistuminen edellyttää kaikkien osapuolten yhteistoimintaa. Työntekijöiden ja perhehoitajien tulee yhdessä rakentaa toimiva vuorovaikutus. Yhteistoimintaa voidaan tukea säännöllisellä yhteydenpidolla ja tapaamisilla sekä esimerkiksi yhteisillä koulutuksilla, työnohjauksella ja mentoroinnilla.

# 23 Läheisverkosto- ja oheishuoltajuusratkaisut

## 23.1 Läheisverkostoratkaisu

Läheisverkostoratkaisulla tarkoitetaan lapsen tilanteen ratkaisemista järjestämällä lapsen huolto ja asuminen läheisverkostoon kuuluvan henkilön luona lapsenhuoltolain mukaisesti tai sijoittamalla lapsi tällaisen henkilön luokse lastensuojelulain nojalla.

Lapsen asuminen sukulais- tai läheisverkostoon voidaan järjestää myös huoltajuusperusteisesti, mikäli se on lapsen edun mukaista. Kun lapsi muuttaa asumaan kodin ulkopuolisen sijoituksen sijasta läheisverkoston kartoituksen perusteella huoltajuus- tai oheishuoltajuusmääräyksellä muun kuin biologisen vanhemman luokse lastensuojelulain 32 §:n 3 momentin mukaan henkilölle, jolle on uskottu lapsen huolto lapsen vanhempien ohella tai sijasta ja jonka luona lapsi asuu, tulee tarvittaessa turvata perhehoitolain 16 §:n 3 momentissa tarkoitetut edellytykset lapsen hoitamiseksi ja kasvattamiseksi.

Toimeksiantosopimusta ei tällöin tehdä, vaan käräjäoikeuden tehtyä tai lastenvalvojan vahvistettua huoltajuuspäätöksen, hyvinvointialue tekee oheishuoltajalle perhehoitolain mukaisista korvauksesta päätöksen hoitopalkkioista, kulukorvauksesta ja käynnistämiskorvauksesta. Ennen kuin sijais- tai oheishuoltoa koskeva asia laitetaan vireille, tulee sosiaaliviranomaisen sopia oheishuoltajan kanssa palkkiosta, korvauksista ja muusta tuesta. Samalla tulee arvioida, onko lapselle tarpeen määrätä erillinen edunvalvoja.

Oheis- ja sijaishuoltajalle maksettavasta kulukorvauksesta vähennetään elatusavut tai -tuet ja perhe-eläke.

## 23.2 Lapsen huoltajuuden siirtäminen perhehoitajalle

Jos lapsen huolto siirretään vanhempien sijasta perhehoitajalle LsL 46 § 2 mom. mukaisesti perhehoidon toimeksiantosopimus irtisanotaan päättymään välittömästi ilman irtisanomisaikaa huoltajuuden määräämisen jälkeen ja huostaanoton lopettamisesta tehdään päätös.

Jos lapsen huolto on lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain nojalla uskottu vanhempien sijasta perhehoitolain mukaisen toimeksiantosopimuksen tehneille henkilöille, voi hyvinvointialue edelleen maksaa näille lapsen ylläpidosta ja hoidosta aiheutuvaa korvausta sekä tarvittaessa palkkiota ja tukea lapsen hoitoa ja kasvatusta muutoinkin. Hyvinvointialue sopii, ennen kuin se tekee hakemuksen tai antaa tuomioistuimelle selvityksen lapsen huollon siirtämisestä toimeksiantosopimuksen tehneille henkilöille, heidän kanssaan tukitoimista sekä palkkiosta ja korvauksesta. Samalla tulee arvioida, onko lapselle tarpeen määrätä erillinen edunvalvoja.

Asiasta käydään keskustelu perhehoitajien kanssa, jos lapsi jää vaille huoltajaa esimerkiksi huoltajan kuoleman tai huoltajan vakavan sairastumisen tai muun vastaavan syyn kanssa. Jos he suostuvat siihen, että huolto uskotaan heille, tehdään hakemus käräjäoikeudelle huollon määräämisestä

perhehoitajille. Samalla aletaan valmistella huostassapidon lopettamista. Kun huolto on määrätty, tehdään viipymättä päätös huostassapidon lopettamisesta ja irtisanotaan toimeksiantosopimus päättymään välittömästi.

Oheis-/sijaishuoltajalla on ilmoitusvelvollisuus Pohteelle kaikista muutoksista, jotka voivat vaikuttaa oheis-/sijaishuoltajan korvausten maksuperusteisiin. Pohde perii takaisin kaikki aiheettomasti maksetut korvaukset.

## 24 Vakuutukset

**Perhehoitajan tapaturmavakuutus**
Pohde on vakuuttanut perhehoitajat työssä tapahtuvan tapaturman varalta perhehoitolain 20 §:ssä viitatun työtapaturma- ja ammattitautilain 3 §:n 1 momentin mukaisesti vakuutuksella. Tapaturmavakuutus on voimassa silloin, kun vamma tai sairaus tapahtuu työn suorittamisen aikana tai työstä johtuvista olosuhteista, esimerkiksi lapsen hoitotilanteessa perhehoitajan selkä venähtää lasta nostaessa tai perhehoitaja kaatuu kauppareissulla. Perhehoitajan vapaa-ajalla tapahtuneet vahingot eivät kuulu tämän vakuutuksen piiriin. Tarkemmat määrittelyt ovat voimassa olevissa vakuutusehdoissa. Vakuutus ei ole voimassa ammattiurheilussa eikä urheiluliiton tai -seuran järjestämissä kilpailuissa, otteluissa tai kilpailuihin ja otteluihin liittyvissä harjoituksissa.

Jos perhehoitajalle tapahtuu työtapaturma, tulee perhehoitajan mennä yleislääkäritasoiseen lääkäriin joko julkiseen tai yksityiseen terveydenhuoltoon. Tämän jälkeen tulee viipymättä (ensimmäisenä arkipäivänä) ilmoittaa kirjallisesti tapaturmasta Perhehoidon keskukseen perhehoitajan vastuutyöntekijälle.

Perhehoidossa olevan asiakkaan aiheuttamiin vahinkoihin ei hyvinvointialueella ole lakisääteistä velvollisuutta ottaa vahingonkorvausvastuuvakuutusta. Vahingonkorvaus on vahingontekijän ja vahingon kärsijän välinen asia. Vahingon sattuessa asiaa voidaan selvittää yhdessä perhehoitajan ja sijoittavan Perhehoidon keskuksen kanssa. Pohde suosittelee perhehoitajaa hankkimaan laajennetun kotivakuutuksen. Perhehoitajan tulee varmistaa, että kotivakuutus kattaa myös perheeseen pitkäaikaisesti sijoitetut lapset. Lapsen aiheuttamaa vahinkoa sijaisperheessä tarkastellaan lähtökohtaisesti yleisten vahingonkorvausperiaatteiden kannalta. Siten vahingon korvaamisesta vastaa ensisijaisesti vahingon aiheuttaja. Alaikäisen osalta on kuitenkin huomioitava hänen ikänsä ja kehitystasonsa sekä perhehoitajan valvontavastuu lapsesta sekä sijoittajan vastuu perhehoidon järjestäjänä. Lapsen käyttövaroja ei saa pidättää vahingon korvaamiseksi ilman, että tästä on sovittu lapsen, huoltajan ja sosiaalityöntekijän kanssa.

**Lapsen tapaturmavakuutus**

Hyvinvointialueella ei ole lakisääteistä velvoitetta ottaa tapaturmavakuutusta perhehoidossa olevalle asiakkaalle. Lastensuojelun perhehoidossa avohuollon sijoituksessa tai sijaishuollossa oleville lapsille otetaan Pohteen puolesta tapaturmavakuutus. Vakuutus on voimassa koulussa, työssä ja vapaa-ajalla niin kauan kuin vakuutettu asuu sijaishuoltopaikassa. Vakuutus on voimassa myös urheilussa. Vakuutuksessa on kilpaurheilurajoitus sekä rajoitukset koskien tiettyjä urheilulajeja, määrittelyt ovat voimassa olevissa vakuutusehdoissa.

Mikäli perhehoidossa olevalle lapselle tapahtuu tapaturma, tulee lapsi viedä yleislääkäripäivystykseen joko julkiselle tai yksityiselle puolelle. Lapsen asioista vastaava lastensuojelun sosiaalityöntekijä ottaa vastaan kirjallisen lapsen tapaturmailmoituksen perhehoitajalta ja tekee tapaturmailmoituksen vakuutusyhtiöön. Vakuutus on voimassa enintään sen vakuutuskauden loppuun, jonka aikana vakuutettu täyttää 20 vuotta.

## 25 Perhehoitajan eläketurva

Perhehoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaissa (81/2016). Perhehoitajalle kertyy eläkettä kaiken suuruisesta hoitopalkkiosta. Perhehoitajalla on oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle 63 vuotta täytettyään. Eläkettä karttuu 68 ikävuoteen saakka, jos hän jatkaa perhehoitajana. Perhehoitajan tulee ilmoittaa eläkkeelle jäämisestään hyvissä ajoin omalle vastuutyöntekijälle.

Jos perhehoitaja eläkkeelle siirryttyään jatkaa perhehoitajan tehtävässä, ei hänen tarvitse tehdä ns. toimeksiantosopimuksen teknistä katkaisua, mikäli perhehoito on ainoa jatkuva julkisten alojen eläkelain mukainen palvelussuhde.

## 26 Perhehoitajan sairastuminen

Perhehoitajan ollessa sairauden vuoksi kykenemätön hoitamaan tehtäväänsä, hän toimittaa työkyvyttömyydestään lääkärintodistuksen nähtäväksi Perhehoidon keskukseen perhehoitajan omalle vastuutyöntekijälleen. Perhehoidon keskus voi järjestää perhehoitajan kotiin sijaisen tai lapselle muun korvaavan hoidon, ks. kappale 15 *Perhehoidon keskeytykset.*

Lyhytaikaisen perhehoitajan sairastuessa hänen kanssaan sovitaan perhehoidettavan hoitojaksoista uudelleen. Jos perhehoitajalle tarvitaan pidempiaikaista sijaista, Perhehoidon keskus järjestää sijaistuksen ja sijoittava hyvinvointialue vastaa kustannuksista.

## 27 Salassapito- ja vaitiolovelvollisuus

Tieto sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkuudesta on salassa pidettävä. Perhehoitajalla olevat tiedot lapsesta ja hänen perheestään ovat sosiaalihuollon asiakaslain mukaan kokonaisuudessaan salassa pidettäviä. Jo yksin se tieto, että lapsi ja perhe ovat lastensuojelun asiakkaana, on salassa pidettävä tieto, jota ei saa sivullisille ilmaista. Sivullisella tarkoitetaan sellaista henkilöä, jolla ei ole lainmukaista oikeutta tiedon saantiin. Sivullisia ovat esimerkiksi perhehoitajan sukulaiset ja ystävät ja toinen perhehoitaja.

Salassapitovelvoite koostuu kolmesta toisiaan täydentävästä osa-alueesta: asiakirjasalaisuudesta, vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta. Asiakirjasalaisuudella tarkoitetaan sitä, että asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta ei saa näyttää, luovuttaa tai antaa muulla tavoin sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi. Vaitiolovelvollisuudella tarkoitetaan sitä, että salassa pidettäviä tietoja ei saa suullisesti tai muutoin paljastaa**.** Vaitiolovelvollisuus jatkuu vielä senkin jälkeen, toimeksianto on päättynyt. Hyväksikäyttökielto tarkoittaa sitä, ettei tietoa saa käyttää omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi.

Salassapitovelvollisuuden rikkominen on rikos.

Perhehoidossa olevaa lasta koskevat asiakirjat ja muut kirjalliset tiedot säilytetään asianmukaisesti lukitussa paikassa. Salassa pidettävät asiakirjat palautetaan viipymättä perhehoidon päättyessä lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle arkistointiohjeen mukaisesti.

# 28 Perhehoidon tuki

Perhehoidon tuki perustuu perhehoitajalle laadittavaan tukisuunnitelmaan. Suunnitelmaa päivitetään tarpeen mukaan tai vähintään kerran vuodessa. Perhehoidon keskuksen sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja vastaa tukisuunnitelman arvioinnista ja toteutumisesta yhdessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa.

Perhehoitajalle nimetään jokaista hoidettavaa varten vastuutyöntekijä tarvittavan tuen järjestämiseksi. Lastensuojelun perhehoidon vastuutyöntekijänä on Perhehoidon keskuksen sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja.

**Perhehoitajan vastuutyöntekijän tehtävät:**

- perhehoitajien rekrytointi
- perheiden tapaamiset
- perhehoitajien tuki, valmennus ja koulutus
- perhehoitajien sijaisjärjestelyt vapaiden ja lomien aikana
- mentoroinnin ja työnohjauksen järjestäminen
- yhteistyö perhehoitajan ja asiakkaan asioista vastaavan työntekijän kanssa
- lapsen/ nuoren tarpeita vastaavan perhehoitoperheen etsiminen sekä
- perhehoidon kokonaiskoordinointi.

## 28.1 Alkuohjaus lastensuojelun perhehoidossa

Alkuohjaus on sijoitettavalle lapselle ja sijaisperheelle myönnettävä tukitoimi, jossa lapsen biologinen perhe voi olla työskentelyssä mukana. Alkuohjausta tarjotaan perhesijoituksen ensimmäisen vuoden ajan. Työskentely perustuu luottamukseen sekä lapsen/nuoren ja perheen kokonaistilanteen ymmärtämiseen. Alkuohjauksella tuetaan lapsen kiinnittymistä ja kiintymyssuhteen rakentumista sijaisperheeseen lapsen ja sijaisperheen välillä. Alkuohjauksella tuetaan lapsen, biologisten vanhempien ja perhehoitajien sekä lapsen muiden läheisten välistä vuorovaikutusta ja yhteistyön rakentumista heidän välilleen (ei korvaa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän työskentelyä). Perhehoitokeskuksen työntekijän (sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja) ja perhehoitajien välisissä tapaamisissa käydään läpi sijoituksen aikana esiin nousevia kysymyksiä, annetaan konkreettista tukea ja neuvoja käytännön asioissa.

Alkuohjauksen teemoihin kuuluvat lapsen asettuminen perheeseen, perheenjäsenten roolit ja sijoituksen aiheuttamat muutokset perheessä. Lisäksi käsitellään sijoitetun lapsen ja hänen vanhempiensa välistä yhteydenpitoa, lapsen suhdetta omiin vanhempiinsa sekä lapsen menneisyyttä ja taustoja. Teemoihin sisältyvät myös perhehoitajan kehittyminen tehtävässään, kiintymyssuhde ja sen vahvistaminen perhehoitajan ja sijoitetun lapsen välillä, sijoituksen ensimmäisen vuoden arvio sekä muut soveltuvat aiheet, joita käsitellään yhdessä perhehoitajan ja sijoitetun lapsen kanssa. Tuen ja ohjauksen tarpeeseen pyritään vastaamaan kunkin perheen yksilöllisen tilanteen ja toiveen mukaan.

## 28.2 Käytännön apu arkeen

Käytännön avun tarve arvioidaan perhehoitajalle laadittavaan tuen suunnitelmaan. Tuen tarve perheissä voi olla tilapäistä (suunnitelmallista tai äkillistä) tai säännöllistä. Käytännön apua järjestetään pääasiassa sijaisperheeseen, johon lapsi on sijoitettuna, mutta sitä voidaan järjestää myös tilapäishoitajan kotona. Perhehoitajalle järjestettäviä tukimuotoja ovat esimerkiksi lapsiperheiden kotipalvelu, sijoitettujen lasten hoito ja kuljetukset.

Säännöllinen yhteydenpito perhehoitajan, Perhehoitokeskuksen vastuutyöntekijän ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kesken mahdollistavat käytännön avun tarpeen ennakoimisen. Ennakoiva työote tukee lapsen hyvinvointia, perhehoitajan jaksamista sekä luo edellytykset pitkäkestoiselle, turvalliselle hoidolle.

Jos tukea myönnetään perhehoitajan tuen tarpeisiin, päätöksen tekee Perhehoidon keskuksen työntekijä. Jos tuki myönnetään lapsen tarpeisiin, palvelun myöntää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä.

Perhehoitajalle voidaan myöntää harkinnanvaraista tilapäishoitoa määräaikaisesti osavuorokautisena tai ympärivuorokautisena palveluna.

## 28.3 Toimeksiantosopimussuhteinen käytännön apu

Toimeksiantosopimussuhteista käytännön apua, eli tilapäishoitoa, myöntää lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja perhehoitajan vastuutyöntekijä yhteisen arvion perusteella. Käytännön apua on mahdollista saada tilanteissa, joissa tukea tarvitaan kasvatuksellisiin tilanteisiin/kysymyksiin, lapsen hoitoisuuden tai perheen kokonaistilanteen vuoksi.

Toimeksiantosopimussuhteisessa avussa palkkio maksetaan lapsesta, jonka tuen tarpeen vuoksi tilapäishoito on myönnetty. Tilapäisapuna voivat toimia Perhehoidon keskuksen hyväksymät henkilöt tai sijaishoitajat, jotka on todettu sopivaksi tehtävään. Alle kahdeksan (8) tunnin hoidossa käytetään osapäiväisen perhehoidon palkkiota ja sen ylittävältä osalta käytetään perhehoidon päivähintaista palkkiota.

**Toimeksiantosopimussuhteista käytännön apua voidaan myöntää seuraavalla kriteereillä:**

- Perhehoitajalle sijoitetun lapsen asioihin liittyvän asioinnin mahdollistajana esimerkiksi lapsen liittyvän palaverin ja tapaamisen ajaksi, kun sijoitettua lasta tai lapsia ei voi jättää yksin kotiin ilman valvontaa
- perheeseen tarvitaan hoitoapua esimerkiksi lapsen tai perhehoitajan kriisiytyneen tilanteen vuoksi
- perhehoitajan sairastuessa

- lapsi tai nuori on erityisen vaativahoitoinen/erityistarpeinen ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän arvion mukaan tuki on perusteltua perheen kokonaistilanne huomioiden
- perheeseen on sijoitettu useampi pieni lapsi
- perheeseen on sijoitettu voimakkaasti oireilevia lapsia, jotka tarvitsevat käyttäytymisensä, fyysisen tai psyykkisen sairauden vuoksi aikuisen tiiviin huolenpidon sekä valvonnan.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä Perhehoidon keskuksen sosiaalityöntekijään tai -ohjaajaan saatuaan tiedon perhehoitajan tuen tarpeesta. Perhehoitaja voi myös olla suoraan yhteydessä Perhehoidon keskukseen. Perhehoidon keskuksen sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekevät yhdessä kotikäynnin tai arvioivat tuen tarpeen muualla tavoin. Tuen myöntämisestä perheelle tekee päätöksen perusteluineen perhehoitajan vastuutyöntekijä.

Perhehoitaja voi palkata omille biologisille lapsille lastenhoitajan, kun hän on kodin ulkopuolella hoitamassa sijoitetun lapsen asioita esimerkiksi lääkärissä, sosiaalipalveluissa, tapaamisissa jne. Ennakkoon sovitut kulut korvataan perhehoitajalle jälkikäteen tositteita vastaan.

Tarpeen ollessa pidempiaikainen neuvotellaan lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa tuen järjestämisestä. Perhehoitajan omista ja oman perheen tarpeista johtuvan lastenhoidon kuluista vastaa perhehoitaja itse.

## 29 Oikeus vapaaseen

Perhehoitajalle tulee järjestää mahdollisuus vapaaseen, jonka pituus on kaksi (2) vuorokautta kutakin sellaista kalenterikuukautta kohden, jona hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana. Perhehoitajan jaksamista tuetaan suunnitelmallisella vapaaoikeuden käytöllä.

Perhehoidon keskus järjestää lapsen tarkoituksenmukaisen hoidon perhehoitajan vapaan ajaksi yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja perhehoitajan kanssa. Hoidon järjestämisessä otetaan huomioon lapsen ja huoltajien toiveet.

Jos perhehoidossa on useampi kuin yksi lapsi, järjestetään vapaa kaikkien perhehoidossa olevien osalta yhtä aikaa. Erillistä rahallista korvausta siitä, että perhehoitaja itse järjestää vapaan aikaisen hoidon, ei makseta.

Vapaapäiviä voi kerätä enintään yhden (1) vuoden ajan eikä vapaapäivien pitäminen ole sidoksissa kalenterivuoteen. Suunnitellut vapaat ja niiden aikaiset järjestelyt tulee ilmoittaa perhehoidosta vastaavalle työntekijälle vuoden alussa tai viimeistään kahta (2) kuukautta aiemmin.

Vapaavuorokausi (24 h) lasketaan alkavaksi siitä kellonajasta, jolloin lyhytaikainen hoito alkaa.

Lastensuojelussa lapsi voi perhehoitajan vapaan aikana olla sovitusti myös oman perheen tai läheistensä hoidossa edellytyksenä, että perhehoitajalle sijoitetut lapset ovat yhtä aikaa sovitulla kotijaksolla tai sijaishoidossa.

Lapsen vierailut biologisten vanhempien/ suvun luona eivät ole perhehoitajan vapaata, mikäli niin ei ole erikseen perhehoitajan kanssa sovittu. Perhehoitajalla on oltava valmius ottaa lapsi takaisin, jos vierailu päättyy odottamattomasti. Tällöin kyseessä ei ole perhehoitajan vapaa, vaan lapsen yhteydenpito läheisiinsä.

Käyttämättä jääneitä vapaita ei makseta rahana. Poikkeuksena on lyhytaikainen perhehoito, muun muassa päivystysperhehoito, jossa käyttämättömät vapaat voidaan maksaa rahana sijoituksen jälkeen, jos perhehoitaja ei ole käyttänyt sijoituksen aikana vapaaoikeuttaan.

Erityistilanteissa Pohde voi myöntää harkinnanvaraisia vapaapäiviä. Harkinnanvaraisia vapaita myönnetään aina määräajaksi enintään vuodeksi kerrallaan. Perheelle voidaan myöntää harkinnanvapaisia vapaita huomioiden erityiset olosuhteet, kuten hoidettavasta johtuvat syyt. Samalla arvioidaan tukitoimien tarkoituksenmukaisuus yhdessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa.

| **Lastensuojelun perhehoito** | **Vapaapäivien määrä** |
|---|---|
| Pitkäaikainen perhehoito | Kaksi (2) vuorokautta kuukaudessa |
| Päivystysperhehoito | Kaksi (2) vuorokautta kuukaudessa, jos kuukauden aikana on ollut vähintään 14 vuorokautta päivystyksellisiä sijoitusvuorokausia.<br><br>Vapaa korvataan Pohteen palkkioluokka 2:n mukaisena vuorokausihintana. |
| Lyhytaikainen perhehoito ja osavuorokautinen perhehoito | Kaksi (2) vuorokautta kuukaudessa, jos toimeksiantosuhteista perhehoitoa on vähintään 14 vuorokautta.<br><br>Kertyneet vapaapäivät korvataan rahana hoitopalkkion maksun yhteydessä.<br><br>Vapaa korvataan Pohteen palkkioluokka 2:n mukaisena vuorokausihintana. |

# 30 Työnohjaus, koulutus, mentorointi ja vertaistuki

Pohde vastaa perhehoitajille suunnatun koulutuksen, tuen ja työnohjauksen järjestämisestä. Työnohjauksesta saa lisätietoja Pohteen Perhehoidon keskuksesta. Pääasiallisesti työnohjaus järjestetään ryhmätyönohjauksena. Yksilö- tai perhekohtainen työnohjaus hyväksytään vain erityisestä syystä. Perhehoitajan jaksamista tuetaan säännöllisellä osallistumisella ryhmämuotoiseen työnohjaukseen.

Kriisitilanteissa voidaan myöntää perhekohtaista työnohjausta enintään 1-5 kertaa perustuen yksilöityyn tarpeeseen, jolloin tavoitteena perhehoitajan tukeminen ja lapsen sijoituksen jatkuminen perhehoidossa. Perhekohtaista työnohjausta ei myönnetä jatkuvaluonteisena.

Pohde järjestää perhehoitajille täydennyskoulutusta vuosittain omina sisäisinä koulutuksina ja perhehoitajille suunnattuina koulutuksina. Perhehoitajilla on velvollisuus osallistua Pohteen Perhehoidon keskuksen järjestämään koulutussuunnitelman mukaiseen koulutukseen.

Koulutuksiin liittyvistä majoitus- matka- ja hoitokustannuksista tulee etukäteen olla yhteydessä perhehoitajan vastuutyöntekijään. Koulutuspäivien ajalta voimassa olevien toimeksiantosopimusten mukaisten hoitopalkkioiden ja kulukorvausten maksua ei keskeytetä. Perhehoitajalle voidaan korvata myös muun tahon järjestämästä koulutuksesta aiheutuvia kuluja.

**Perhehoitajien koulutus- ja työnohjauskuluja korvataan seuraavasti:**

- Pohteen järjestämään täydennyskoulutukseen tai työnohjaukseen korvataan matkakulut edullisimman julkisen kulkuneuvon mukaan tai verohallinnon mukainen kilometrikorvaus oman auton käytöstä, kohtuulliset majoituskulut sekä lapsenhoitokustannukset.
- Majoitus- ja lapsenhoitokustannuksista tulee etukäteen olla yhteydessä Perhehoidon keskukseen.
- Muiden hyvinvointialueiden tai tahojen koulutuksia voidaan korvata, jos ne ovat koulutussuunnitelman mukaisia täydennyskoulutuspäiviä.

## 30.1 Mentorointi

Mentorointi on koulutetun ja kokeneen perhehoitajan antamaa tukea aloittelevalle tai haasteellisessa tilanteessa olevalle perhehoitajalle. Mentori on vertainen, kuuntelija, hiljaisen tiedon ja kokemuksen välittäjä sekä arjen tilanteiden jakaja ja sanoittaja.

Mentorointi täydentää perhehoidon muita tukimuotoja ja siitä tehdään erillinen sopimus. Sopijaosapuolia ovat Perhehoitokeskuksen vastuutyöntekijä, mentorikoulutuksen saanut perhehoitaja sekä tukea tarvitseva perhehoitaja. Lisäksi mukana asiasta sopimisessa voi olla mukana lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Mentorointi on tavoitteellista ja määräaikaista toimintaa ja tapaamiset ovat yleensä 1-2 kertaa kuukaudessa. Mentorointisuhde voi kestää muutamasta kuukaudesta

vuoteen ja suhde perustuu molemminpuoliseen luottamukseen sekä osapuolet ovat vaitiolovelvollisia. Matkakulut korvataan perhehoitajalle Pohteen perhehoidon toimintaohjeen mukaisesti.

### 30.2 Vertaistuki

Paikalliset perhehoitoyhdistykset järjestävät perhehoitajille vertaisryhmiä. Niissä keskustellaan perhehoitoon liittyvistä kysymyksistä ja jaetaan kokemuksia. Vertaisryhmiin voi osallistua, vaikka ei olisikaan yhdistyksen jäsen. Perhehoitoliiton verkkosivuilla on alueelliset yhteystiedot. Pohteella on myös tarpeen mukaan vertaistukiryhmiä, joista voi tiedustella Perhehoidon keskuksesta.

## 31 Hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Perhehoitajalle on tarvittaessa järjestettävä hyvinvointi- ja terveystarkastukset toimeksiantosopimuksessa sovittavalla tavalla. Päätoimiselle perhehoitajalle järjestetään mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen vähintään joka toinen vuosi. Päätoimisella perhehoitajalla tarkoitetaan perhehoitajaa, joka ei käy kodin ulkopuolella ansiotyössä eikä kuulu työterveyshuoltoon.

Muille toimeksiantosuhteisille perhehoitajille mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastuksiin tulee järjestää tarvittaessa. Hyvinvointi- ja terveystarkastuksissa hyödynnetään muun muassa sähköisiä terveystarkastuksia.

Hyvinvointi- ja terveystarkastuksella tarkoitetaan kliinisillä tutkimuksilla tai muilla tarkoituksenmukaisilla ja luotettavilla menetelmillä suoritettua hyvinvoinnin, terveydentilan ja toimintakyvyn tarkastusta sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvää terveydentilan selvittämistä ja neuvontaa. Lisäksi perhehoidon keskuksen on tarvittaessa järjestettävä perhehoitajalle hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Lisätietoa hyvinvointi- ja terveystarkastuksista saa Pohteen Perhehoidon keskuksesta.

## 32 Perhehoitajan ilmoitusvelvollisuus

Perhehoitaja on velvollinen viipymättä ilmoittamaan perhehoitolain 21 §:n perusteella perhehoidossa tapahtuneista muutoksista lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle ja Pohteen Perhehoidon keskuksen vastuutyöntekijälle sekä hyvinvointialueelle, jossa perhekoti sijaitsee. Perhehoitajalla on velvollisuus ilmoittaa Perhehoidon keskukseen ja lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle seuraavista perhehoitajan tai asiakkaan olosuhteissa tapahtuneista muutoksista:

- aikomus ottaa perhehoitoon uusia asiakkaita
- perhesuhteiden muutoksista
- perhekokoonpanon muutoksista

- suunnitellut vapaat ja niiden aikaiset järjestelyt vuoden alussa tai viimeistään kahta kuukautta ennen vapaata
- ulkomaanmatkasta perhehoidossa olevan asiakkaan kanssa
- sattuneesta tapaturmasta tai väkivallanteosta tai muusta poikkeavasta tilanteesta
- sairauslomasta
- välittömästi asiakkaan tai perhehoitoperheen jäsenen vakavammista sairauksista, tapaturmista, sairaalassaolosta tai kuolemasta.

Perhehoitajan tulee ilmoittaa välittömästi, mikäli palkkionmaksun perusteissa tapahtuu muutos (töihin lähteminen, opiskelu tai muu vastaava), *ks. kappale 10.* Perhehoitajalle aiheettomasti maksetut palkkiot peritään tai puutteellisesti maksetut palkkiot korvataan.

## 32.1 Poikkeus- ja kriisitilanteet perhehoidossa

Perhehoidossa noudatetaan tavanomaisen perhe-elämän periaatteita. Tavanomainen kasvatus ei saa sisältää mielivaltaisia tai liiallisia rajoja eikä puuttua lapsen perusoikeuksiin, vaan sen tarkoituksena on arjen hoidon ja huolenpidon järjestäminen sekä lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen. Kaiken kasvatuksen tulee olla lapsen kannalta hyväksyttävää ja yhteiskunnassa yleisesti hyväksyttyä kohtelua. Mahdollisia lastensuojelulakiin tulevia kasvatuksellisia keinoja koskevia säännöksiä sekä oikeutta tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun koskevia säännöksiä noudatetaan niiden voimaantullessa.

Mahdolliset lapsen rajoittamis- ja väkivaltatilanteiden riskit tulee ennakoida sekä sopia toimintakäytännöt. Jos lapsella on taipumus reagoida aggressiivisesti tietyissä tilanteissa, perhehoidossa on tärkeää ennakoida nämä tilanteet etukäteen. Ennakoiminen vähentää riskiä, että tilanne kärjistyy ja aiheuttaa haittaa lapselle tai muille. Käytännössä tämä tarkoittaa, että perhehoitaja suunnittelee toimintatavat jo ennen tilanteiden syntymistä ja varmistaa, että tarvittavat tukikeinot ovat käytettävissä yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijän tulee keskustella sijaishuollon aikana toteutettavista menettelytavoista sekä kasvatukseen liittyvistä säännöistä ja käytännöistä lapsen asiakassuunnitelman laatimisen yhteydessä.

Perheessä voi tulla eteen haastavia tilanteita, joissa eivät tavanomaiset kasvatusperiaatteet ja -käytännöt riitä. Tällöin perhehoitajalla on sekä oikeus saada että velvollisuus hakea tukea ja apua kasvatukseen, vuorovaikutukseen ja perhehoitajien jaksamiseen.

Perhehoitajan perheessä ja lähipiirissä voi sattua kriisitilanne, joka välillisesti vaikuttaa perhehoidossa olevaan lapseen. Perhehoitajan tulee ilmoittaa lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle kriisitilanteista, jotta sosiaalityöntekijällä on ajantasainen tieto lapsen asioista ja elämästä. Perhehoitajan tulee ottaa vastaan tarpeelliseksi katsotut palvelut, tukitoimet ja kriisiapu.

Perhehoitajien erotilanteissa tai perhehoitajan kuollessa tilanne selvitetään yhteistyössä Pohteen Perhehoidon keskuksen, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän ja lapsen läheisten kanssa. Tarvittaessa järjestetään terapiatukea tai kriisiapua.

Ohjausta ja neuvontaa edellyttävissä tilanteissa tai ongelmatilanteissa perhehoitaja voi olla yhteydessä Pohteen perhehoidon keskuksen nimettyyn vastuutyöntekijään arkisin virka-aikana. Sijaishuollossa olevan lapsen asioissa tulee olla yhteydessä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään tai hänen sijaiseensa. Jos lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää ei tavoiteta, voi olla yhteydessä sosiaalityöntekijän esihenkilöön.

Kiireellisissä hätätilanteissa perhehoitaja on yhteydessä hätäkeskukseen (poliisi, ambulanssi ja sosiaali- ja kriisipäivystys) ja sen jälkeen tekee ilmoituksen kirjallisesti Pohteen Perhehoidon keskukseen ja lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Jos lapsi karkaa perhehoidosta, tulee perhehoitajan tehdä lähietsintä. Jos lasta ei löydy, on katoamisesta ilmoitettava viipymättä hätäkeskukseen ja kirjallisesti Pohteen Perhehoidon keskukseen ja lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Perhehoitajan on tehtävä kriisi- ja väkivaltatilanteista sekä lapsen katoamisesta kirjallinen lastensuojeluilmoitus lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Perhehoitajalla on mahdollisuus saada kriisitilanteissa perhehoitolain 15 § määrittämää tukea ja tapaaminen vastuutyöntekijän kanssa.

## 33 Perhehoidon valvonta

Perhehoidon valvonta jakautuu ennakolliseen, suunnitelmalliseen ja reaktiiviseen valvontaan. Lapsen sijoittaneen hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että lapsen sijoitus perhehoitoon toteutuu lain mukaisesti ja lapsi saa sijoituksen aikana ne tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet, jotka hyvinvointialueen on järjestettävä. Perhehoidossa olevan lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä on velvollisuus valvoa lapsen asianmukaista kohtelua, kasvatusmenetelmiä ja käytäntöjä sekä arvioida ja kartoittaa lapsen osallisuutta perheessä ja perhehoitajan valmiuksia toimia perhehoitajana.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja perhehoidon vastuutyöntekijä arvioivat sijoituksen aikana muun muassa perhehoitajan:

- kykyä turvata lastensuojelulain 4 §:ssä tarkoitettu lapsen etu
- kykyä suojella ja hoivata sijoitettua lasta,
- kykyä tukea sijoitetun lapsen yksilöllistä kehitystä ja
- kykyä turvata lapselle tärkeiden läheisten ihmissuhteiden jatkumista ja toteutumista
- kykyä tehdä yhteistyötä lapsen asioissa
- sitoutumista tehtävään.

Valvontakäynnillä selvitetään edellä mainittujen lisäksi:

- tietoon tullutta epäkohtaa
- perhehoitajan ja lapsen tuen tarpeita.

Erityistä huomiota kiinnitetään perhekodin turvallisiin olosuhteisiin ja lapsen tasavertaiseen asemaan perhekodin muihin jäseniin nähden. Perhehoidon toteutumista ja asetettuja tavoitteita arvioidaan perhehoitajan kanssa. Perhehoitajalle annetaan etukäteen täytettäviksi valvontakäyntiin materiaali, jotka käydään yhdessä keskustellen läpi. Perhehoitajat voivat myös arvioida omaa toimintaansa esimerkiksi itsearviointilomakkeella, jonka pohjalta perhehoitaja ja Perhehoitokeskuksen vastuutyöntekijä käyvät keskustelun vuosittain tai tarpeen mukaan myös useammin. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä valvoo sijoituksen toteutumista kotikäynneillä ja yhteydenpidolla sijaisperheeseen. Valvonta edellyttää sosiaalityöntekijän säännöllisiä tapaamisia ja yhteydenpitoa lapsen ja perhehoitajan kanssa.

Hyvinvointialue voi tarkastaa perhehoitopaikan perhehoitolaissa tarkoitetun toiminnan sekä toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Lastensuojelussa perusteltu syy on esimerkiksi lapsen tai hänen vanhempiensa ilmoitukset huonosta kohtelusta. Tarkastus on myös yleensä tehtävä silloin, kun toinen hyvinvointialue tai valvova viranomainen on lastensuojelulain 79 §:n 3 momentin mukaisesti ilmoittanut epäkohdista sijaishuoltopaikassa.

Pysyväisluonteiseen asumiseen (perhehoitajan kotiin) käytettävät tilat voidaan tarkastaa ainoastaan, jos tarkastaminen on välttämätöntä asiakkaan aseman ja asianmukaisten palvelujen turvaamiseksi. Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta perustellusta syystä. Tarkastajalla on oikeus päästä kaikkiin perhehoitopaikan tiloihin. Tarkastuksesta on pidettävä pöytäkirjaa. Tarkastajalla on oikeus ottaa valokuvia tarkastuksen aikana.

Jos perhekoti tai siinä annettu hoito ja kasvatus todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi, tulee hyvinvointialueen pyrkiä ohjauksen avulla saamaan korjaus asiassa. Jos korjausta ei ole määräajassa tehty, tulee arvioida lapsen etua ja tarvittaessa tehdä sijaishuoltopaikan muutos. Jos perhehoitaja ei korjaa puutetta määräajassa tai puute ei ole korjattavissa, voidaan toimeksiantosopimus purkaa päättymään välittömästi.

## 34 Lapsen hoitoisuuden kriteerit

Palkkioluokittelu perustuu perhehoidossa olevan lapsen hoitoon käytettävään aikaan ja hoidon vaativuuteen, joka arvioidaan palvelutarpeen arvioinnin sekä asiakassuunnitelman teon yhteydessä. Lapsen toimintakykyä ja hoidon vaativuutta arvioidaan yksilöllisesti lapsen päivittäisen ohjauksen, valvonnan, avun ja ympärivuorokautisen huolenpidon tarpeen mukaan. Perhehoitaja osallistuu lapsen hoitoisuuden arviointiin.

Arvioinnista vastaa lapsen asioista vastaava työntekijä yhteistyössä perhehoitajan vastuutyöntekijän kanssa sekä eri asiantuntijoiden kanssa. Lisäksi huomioidaan, edellyttääkö perhehoito alkaessaan perhehoitajalta erityisiä valmiuksia, kokemusta, asiantuntemusta tai ammatillista koulutusta.

Hoidon vaativuutta arvioitaessa huomioidaan perhehoitoperheen kokonaistilanne sekä perhehoitajan ja lapsen mahdolliset tarvitsemat tukitoimet. Jokaisen lapsen hoidettavuus arvioidaan yksilöllisesti. Hoidon vaativuuden kriteerien täyttyminen arvioidaan lapsen asiakassuunnitelman tarkistuksen yhteydessä tai muulloin tarpeen mukaan. Tieto asiakassuunnitelmasta tarpeellisilta osin liitetään perhehoitajan toimeksiantosopimukseen.

Korotettua palkkioluokkaa 1 tai 2 maksettaessa perhehoitajalla on oltava valmiudet vastata lapsen erityisiin tarpeisiin. Perhehoitajan osalta huolehditaan täydennyskoulutuksesta ja hän sitoutuu hoidon kannalta tarvittavien taitojen ja tietojen päivittämiseen sekä työnohjaukseen.

Palkkioluokkaa 1 tai 2 maksetaan määräaikaisena. Päätös korotetusta palkkiosta voidaan tehdä enintään 3 vuoden ajalle huomioiden lapsen hoitoisuus ja hoitoisuuteen odotettavissa olevat muutokset. Lapsen hoitoisuus ja palvelutarve kartoitetaan vuosittain asiakassuunnitelmaneuvottelun yhteydessä ja arvioidaan vastaako lapsen hoitopalkkio lapsen hoitoisuutta. Perhehoitajan vastuutyöntekijä valmistelee palkkioesityksen Perhehoidon keskuksen vastuuyksikköpäällikölle, joka päättää palkkiosta.

Päivystysperheille maksetaan varallaolokorvauksen lisäksi kustakin sijoitetusta lapsesta korkeinta palkkioluokkaa heidän hoitoisuudestaan riippumatta.

**Palkkioissa huomioidaan indeksikorotukset vuosittain.**

**Peruspalkkio**

- Maksetaan kaikista Pohteen sijoittamista lapsista perhehoitajalle.

**Palkkioluokka 1:n perusteet:**

- Maksetaan sijoituksen alkuvaiheessa lapsen iästä riippumatta puoli vuotta perhehoitajalle, kun perhehoitajalla on mahdollisuus kodin ulkopuoliseen osa-aikaiseen työntekoon tai
- Maksetaan perhehoitajalle lapsen iästä riippumatta tilanteissa, joissa vaaditaan perhehoitajan osa-aikaista kotona olemista sijoitetun lapsen tarpeiden vuoksi tai
- Lapsi tarvitsee arjessa muihin saman ikäisiin lapsiin verrattuna enemmän päivittäistä hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa tai
- Lapsi/nuori on vaativahoitoinen ja hänen hoitonsa on perhehoitajia sitovaa.

Perhehoitajan vastuutyöntekijä, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, Perhehoitokeskuksen vastuuyksikköpäällikkö ja perhehoitajat arvioivat tarpeen yhdessä. Päätöksen tekee Perhehoitokeskuksen vastuuyksikköpäällikkö.

**Palkkioluokka 2:n perusteet:**

- Maksetaan sijoituksen alkuvaiheessa lapsen iästä riippumatta puoli vuotta perhehoitajalle tilanteessa, joka vaatii perhehoitajan jatkuvaa kotona oloa tai
- Maksetaan perhehoitajalle lapsen iästä riippumatta tilanteissa, joissa vaaditaan perhehoitajan kokoaikaista kotona olemista johtuen sijoitetun lapsen tarpeista tai
- Lapsi on erityisen vaikeahoitoinen. Hän tarvitsee arjessa ikäkauteen kuulumatonta hoitoa, huolenpitoa, jatkuvaa ohjausta sekä tukea. Lapsi tarvitsee aikuiselta intensiivistä läsnäoloa ja valvontaa tai
- Lapsi on alle kolmevuotias ja lapsen edunmukaista on mahdollistaa lapsen hoitaminen kotona kolmeen ikävuoteen saakka

Perhehoitajan vastuutyöntekijä, lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, Perhehoitokeskuksen vastuuyksikköpäällikkö ja perhehoitajat arvioivat tarpeen yhdessä. Päätöksen tekee Perhehoitokeskuksen vastuuyksikköpäällikkö.

**Vanhempi-lapsi-sijoituksissa** arvioidaan sekä lapsen että vanhemman hoitoisuus ja kuukausi- ja vuorokausipalkkio määrittyvät sen mukaisesti. Vanhemman osalta hoitoisuusarviota korottaa toiminnan kuntouttava luonne ja tarvittava vanhemmuuden ja kiintymyssuhteen rakentumisen tuki. Lisäksi voidaan korvata erillisestä asunnosta aiheutuvia kustannuksia siinä määrin, kun vastaavan kokoisen asunnon kohtuullinen keskivuokra per neliö paikkakunnalla on.

## 35 Määritelmät

**Lapsi** on lastensuojelulain 6 §:n mukaan alle 18-vuotias ja nuori 18–22-vuotias.

**Perhehoito** on sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä hyvinvointialueen on huolehdittava sosiaalihuoltolain 14 §:n, perhehoitolain 3 §:n ja lastensuojelulain 49 §:n mukaan. Perhehoidon tavoite ja toteutustavat on määritelty perhehoitolaissa. Perhehoito on hoidon tai muun osa- tai ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa tai hoidettavan kotona.

**Perhehoitaja** on henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva antamaan perhehoitoa ja on suorittanut hyväksytysti tehtävän edellyttämän ennakkovalmennuksen.

**Perhehoitajan sijainen** on henkilö, joka koulutuksensa, kokemuksensa tai henkilökohtaisten ominaisuuksiensa perusteella on sopiva sekä valmennettu ja hyväksytty antamaan perhehoitoa ja mahdollistamaan muun muassa perhehoitajan vapaiden pitämisen.

**Perhekoti** on yksityiskoti, jossa annetaan perhehoitoa. Se on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan, rakenteeltaan, tiloiltaan ja varustetasoltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva. Sopivuutta arvioitaessa kiinnitetään erityistä huomiota perhekodin ihmissuhteisiin ja perhehoitajan mahdollisuuksiin ottaa huomioon ja vastata hoidettavan tarpeisiin sekä siihen, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan henkilön.

**Perhehoidon toimintaohje** on hallinnollinen ohje siitä, miten Pohteella toteutetaan lastensuojelun toimeksiantosopimussuhteista perhehoitoa. Toimintaohje yhtenäistää perhehoidon toteuttamistavan, sisältää tiedon vahvistetuista perhehoitopalkkioista, kulukorvauksista ja perhehoitajan tukimuodoista. Pohde hyväksyy toimintaohjeen hallintosäännön mukaisessa toimielimessä.

**Toimeksiantosopimus** on perhehoitajan ja sijoittavan hyvinvointialueen välinen sopimus, jossa tulee sopia perhehoidon palkkiosta, kulukorvauksesta, käynnistämiskorvauksesta, hoidettavan käyttövaroista, hoidon kestosta, perhehoitajan vapaasta, hyvinvointi- ja terveystarkastuksesta, ennakkovalmennuksesta, työnohjauksesta ja koulutuksesta, irtisanomisesta sekä perhehoidon keskuksen ja perhehoitajan välisestä yhteistyöstä.

**Sijoittajahyvinvointialue** on perhehoitoon tulevan henkilön senhetkinen hyvinvointialue. Sijoittavan hyvinvointialueen tehtävänä on valvoa, että sijoitus perhehoitoon toteutuu lain mukaisesti ja hoidettava saa sijoituksen aikana tarvitsemansa palvelut ja tukitoimet.

**Perhekodin sijoitushyvinvointialue** on se hyvinvointialue, jonka alueella perhehoitaja toimii. Sijoitushyvinvointialueen on järjestettävä tukitoimet ja palvelut, joita perhehoitoon sijoitettu lapsi tai nuori tarvitsee.

### Perhehoidon säädöstausta

Palvelussa noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä.

- Perhehoitolaki (263/2015)
- Lastensuojelulaki (417/2007)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992) ja asetus (912/1992) ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista
- Laki omaishoidon tuesta (937/2005)
- Kotikuntalaki (201/1994)
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)
- Laki holhoustoimesta (442/1999)
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)
- Hallintolaki (434/2003)
- Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019)

- Tietosuojalaki (1050/2018)
- EU:n yleinen tietosuoja-asetus (EU) 2016/679
- Julkisten alojen eläkelaki (81/2016)
- Työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015)
- Sairausvakuutuslaki (1224/2004)

**Liite 1**

**Lastensuojelun perhehoidon matkakorvaukset**

Perhehoitajalle aiheutuneet matkakulut oman auton käytöstä Pohde korvaa 0,35 euroa/km.

- Lapsen lyhytaikaishoitoon vienti ja haku.
- Perhehoitajien ennakkoon sovitut koulutuspäiville osallistumisen matkakulut.
- Erikseen sovitut matkat esimerkiksi kuntoutuspalaveriin, asiakaspalaveriin.
- Koulukuljetukset sovitaan yhdessä kunnan opetustoimen kanssa myös tilanteissa, joissa lapsi ei pysty kulkemaan koulukuljetuksissa. Ensisijaisesti koulu vastaa matkoista.
- Lyhytaikaiselle perhehoitajalle maksetaan matkakorvaus 0,35 euroa/km, jos hän osallistuu sovitusti asiakkaan kuljettamiseen perhehoitoon.
- Hoidettavan kotona tapahtuvasta lyhytaikaisesta tai osavuorokautisesta perhehoidosta perhehoitajalle maksetaan matkakorvaus 0,35 euroa/km tai edullisimman julkisen liikenteen matkakulut, kun edestakainen matka ylittää 30 kilometriä. Yli 200 kilometriä ylittävän edestakaisen matkan kustannukset korvataan edullisimman julkisen joukkoliikenteen mukaisesti.

Lapsen ja vanhempien tapaamisista aiheutuvat kulut lastensuojelussa korvataan erillisen suunnitelman mukaisesti, jonka valmistelee lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja hyväksyy vastuuyksikköpäällikkö

Yli 3 kuukautta vanhoja matkoja ei korvata.

**Perhehoidettavan lapsen tuloista voidaan korvata** (sovitaan lapsen edunvalvojan ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa tai perhehoidon keskuksen sosiaalityöntekijän kanssa):

- Sairauden, hammashoidon ja kuntoutuksen vuoksi tehtävien matkojen omavastuuosuudet sekä matkat, joita Kela ei korvaa (esimerkiksi apuvälineiden korjauksesta aiheutuneet matkat, proteettisista toimenpiteistä irtoproteesien ja niiden korjauksista, hammaskruunujen tai -siltojen korjauksista aiheutuneet matkat).
- Virkistysmatkat.

**Perhehoitajan kulukorvaus kattaa seuraavat matkat:**

- Tavanomaiset lapsen vaatteiden, hygieniatuotteiden ja vastaavien kulutustuotteiden hakemiseen kuuluvat kuljetukset.
- Kampaaja- tai parturikäynnit
- Apteekkikäynnit

- Tavanomaiset lapsen henkilökohtaisista tarpeista aiheutuvat matkat (esimerkiksi vierailukäynti lähialueella tai kirjastossa käynti, päivähoito- ja koulumatkat lukuun ottamatta lyhytaikaisten sijoitusten erityisen pitkiä matkoja (yli 5 km) kouluun tai päivähoitoon.

**Kela korvaa:**

- Vuosittaisen matkakulukaton ylittävät matkat kokonaan.
- Sairauden ja kuntoutuksen vuoksi tehtävät matkat omavastuuosuuden ylittävältä osuudelta:
  - matkat lääkäriin, hammaslääkäriin, lääkärin määräämään tutkimukseen tai hoitoon
  - terveyskeskukseen, sairaalaan tai yksityiselle lääkäriasemalle.
- Kelan järjestämästä kuntoutuksesta aiheutuneet matkakulut.
- Apuvälineiden sovituksesta aiheutuneet matkakulut.
- Jos matkakulujen omavastuuosuudet ylittävät Kelan matkakulukaton, Kela korvaa. osan tarpeellisista matkakustannuksista kokonaan.

Kelan vakiotaksinkäyttöön on oltava lääkärintodistus. Kelasta matkakorvausta on haettava 6 kuukauden kuluessa maksun suorittamisesta.